

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೌರಭ-೬

ಪತ್ರಿಕೆ-೮

ವೈಚಾರಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ: ದೇವರು

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಭಂದಸ್ಸು

ಬಿ.ಎ. ಆರನೆಯ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್ ಐಚ್ಛಿಕ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯ

೨೦೧೮-೧೯ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಿದ

ಸಿಬಿಸಿಎಸ್ ಹೊಸಪತ್ಯ

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು

ಪ್ರೊ. ಅಣ್ಣಮ್ಮ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಳಿ

ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ತುಮಕೂರು

ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಎ. ರಘುರಾಂ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಶ್ರೀ ಹೊನ್ನಾದೇವಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,
ದಂಡಿನಶಿವರ, ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ.

ಡಾ. ಮಂಜುಳ ಬಿ. ಎಸ್.

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಗಂಗಾ ಕಲಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಪದವಿ ಕಾಲೇಜು

ತುಮಕೂರು

ಪ್ರಸಾರಾಂಗ

ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ತುಮಕೂರು

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೌರಭ-೬

ವೈಚಾರಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ: ದೇವರು, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಭಂದಸ್ಸು
ಬಿ.ಎ. ಆರನೆಯ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್ ಐಚ್ಛಿಕ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯ

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು

ಪ್ರೊ. ಅಣ್ಣಮ್ಮ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಳಿ

ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ತುಮಕೂರು

ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಎ. ರಘುರಾಂ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು,

ಶ್ರೀ ಹೊನ್ನಾದೇವಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,

ದಂಡಿನಶಿವರ, ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ.

ಡಾ. ಮಂಜುಳ ಬಿ. ಎಸ್.

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಗಂಗಾ ಕಲಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಪದವಿ ಕಾಲೇಜು

ತುಮಕೂರು

ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ತುಮಕೂರು

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೧೮

ಪುಟಗಳು : x + ೫೪ = ೬೪

ಹಕ್ಕುಗಳು : ಕುಲಸಚಿವರು, ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ತುಮಕೂರು

ಬಳಸಿದ ಕಾಗದ : ೬೦ ಜಿ.ಎಸ್.ಎಮ್

ಬೆಲೆ : ರೂ. /-

ಛಾಯಾಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ : ಶ್ರೀಧರ್

ಮುಖಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸ :

ಮುದ್ರಣ :

ಕುಲಪತಿಗಳ ಮಾತು

ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವು ಹಲವು ಪ್ರಥಮಗಳತ್ತ ದಾಪುಗಾಲಿಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ೨೦೧೬-೧೭ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಿಂದ ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸ್ನಾತಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಆಧಾರಿತ ಕ್ರೆಡಿಟ್ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನೆಗೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸಿಬಿಸಿಎಸ್ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಅನುಮೋದನೆಯೂ ದೊರೆತಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಸ್ನಾತಕ ವಿಷಯಗಳ ಪಠ್ಯಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ, ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರು, ಮಂಡಲಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಪ್ರೊ. ಅಣ್ಣಮ್ಮನವರ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಡಾ. ಎ. ರಘುರಾಂ ಮತ್ತು ಡಾ. ಮಂಜುಳ ಬಿ.ಎಸ್. ಬಹಳ ನೈಪುಣ್ಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕಲನವಾದ ಎಲ್ಲ ಲೇಖನಗಳೂ ಸಕಾಲಿಕವಾಗಿದ್ದು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸತತ ಅಭ್ಯಾಸ ನಿರತರಾಗಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವಂತಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ನನ್ನದು. ಈ ಪಠ್ಯಗಳನ್ನು ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ನೆರವಾದ ಎಲ್ಲ ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೂ ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಆಭಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಪ್ರೊ. ವೈ. ಎಸ್. ಸಿದ್ದೇಗೌಡ
ಕುಲಪತಿಗಳು

ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
ತುಮಕೂರು

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಳಿ

ಡಾ. ಅಣ್ಣಮ್ಮ - ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಡಾ. ಮಂಜುಳ ಬಿ. ಎಸ್. - ಸದಸ್ಯರು

ಶ್ರೀ ಟಿ. ಎಸ್. ಕಾಂತರಾಜಯ್ಯ - ಸದಸ್ಯರು

ಡಾ. ಎ. ರಘುರಾಂ - ಸದಸ್ಯರು

ಡಾ. ಗೀತಾ ವಸಂತ - ಸದಸ್ಯರು

ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ನುಡಿ

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಸುಮಾರು ೨೦೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ ಎಲ್ಲರೂ ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಥಮ ಕಾವ್ಯವೆಂದು ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ. ಆದಿ ಕವಿ ಪಂಪನಿಂದ ಆರಂಭವಾದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದವರೆಗೂ ಒಂದೇ ರೀತಿ, ಶೈಲಿಯಿದ್ದದ್ದು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಇಂದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಶ್ವಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯತೆ ಗಳಿಸಿದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಭಾಷೆಯ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯಾಗಿಯೂ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಚಾರ, ವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಕವನ, ನಾಟಕ, ಕಥನಕವನ, ಕಿರುಕಾದಂಬರಿ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿರಂತರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕೋತ್ತರ ಪ್ರಸ್ತುತ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಗಣಕ ಯಂತ್ರದ ಮೂಲಕವೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೊಡುಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. 'ಗೂಗಲ್' (ವೆಬ್‌ಸೈಟ್‌ನಲ್ಲಿ) ಜಾಲತಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಹ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಮೈದುಂಬಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂಟು ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯ ಗರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮುಡಿಗೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕನ್ನಡಮ್ಮ ಎನ್ನುವುದು ಬರಿಯ ಮಾತಾಗದೆ, ಸಾಧನೆಯ ಶಿಖರವಾಗಿದೆ.

೨೦೧೬-೧೭ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪದವಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಆಧಾರಿತ ಕ್ರೆಡಿಟ್ ಪದ್ಧತಿ (Choice Based Credit system)ಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ತುಮಕೂರು ವಿ.ವಿ. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸುಧಾರಣೆ ತರುತ್ತಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸಿ.ಬಿ.ಸಿ.ಎಸ್. ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಅನುಮೋದನೆ ದೊರೆತದ್ದು ಸಹ ಸಂತಸದ ಸಂಗತಿಯೇ. ಆಯ್ಕೆ ಆಧಾರಿತ ಕ್ರೆಡಿಟ್ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಲಿಕೆಯ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಸ್ನಾತಕ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನನ್ನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ದೊರಕಿದ ಆದೇಶದಂತೆ, ಸಮಿತಿಯ ಸಹಕಾರ ಪಡೆದು, ಅನೇಕ ಸಭೆ ನಡೆಸಿ, ಚರ್ಚಿಸಿ ಸದಸ್ಯರ ತೀರ್ಮಾನದಂತೆ ಪ್ರಥಮ, ದ್ವಿತೀಯ, ತೃತೀಯ, ಚತುರ್ಥ, ಪಂಚಮ, ಆರನೆಯ ಸೆಮಿನಾರ್‌ನ ಬಿ.ಎ. ಐಚ್ಛಿಕ ಬಿ.ಎ., ಬಿ.ಎಸ್ಸಿ., ಬಿ.ಕಾಂ, ಬಿ.ಬಿ.ಎಂ, ಬಿ.ಎಫ್.ಎ, ಬಿ.ವಿ.ಎ., ಪಠ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತಂದಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ಪಠ್ಯ ೨೦೧೮-೧೯ನೇ ಸಾಲಿಗೆ ಚಾಲನೆಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಸದವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾದ ಸಮಿತಿಯ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞಳಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ ಯಶೋಗಾಥೆಯ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಕುಲಪತಿಗಳೂ, ಸಾಹಿತಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಪ್ರೊ. ವೈ. ಎಸ್. ಸಿದ್ದೇಗೌಡ ಅವರ ಕಾಳಜಿ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬಹು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ, ಕಾಳಜಿಯಿಂದ ಅಧ್ಯಾಪಕರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮನ್ನು ತಿದ್ದಿ, ನಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುದ್ರಣವಾಗಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕೈಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಕುಲಪತಿಗಳಾದ ಪ್ರೊ. ವೈ. ಎಸ್. ಸಿದ್ದೇಗೌಡ ಅವರಿಗೆ ಅನಂತ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿ, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕೊಟ್ಟು ನೆರವಾದ ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಕುಲಸಚಿವರೂ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ತಜ್ಞರೂ ಆದ ಪ್ರೊ. ಕೆ. ಎನ್. ಗಂಗಾನಾಯಕ್ ಅವರ ಸಹಕಾರ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯ. ಅವರಿಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಳಿ ಪರವಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಸಿಬಿಸಿಎಸ್ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ರೂಪಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದು, ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ನಾತಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಳಿಯ ಎಲ್ಲ ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೂ, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಅಕ್ಷರೀಕರಣ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಯುತ ಆರ್. ಎಸ್. ಶ್ರೀಧರ್ ಅವರಿಗೂ ನನ್ನ ನಮನಗಳು.

ಪ್ರೊ. ಅಣ್ಣಮ್ಮ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಳಿ
ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ತುಮಕೂರು

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಇದು ಆರನೆಯ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ. 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಈ ಪದವು ವಿಶೇಷವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಲನಶೀಲವಾದುದು, ಬಹುತ್ವದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ'ಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾಡಿನ ಹಿರಿಯ ಲೇಖಕರ ಕೆಲವು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ವೈಚಾರಿಕತೆ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕತೆಗಳು ಜಾಗತೀಕರಣದ ಈ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯ ಆಲೋಚನಾ ಕ್ರಮಗಳಾಗಿವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಹಿಂದಿಗಿಂತಲೂ ಇಂದು ಹೆಚ್ಚು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಏಕೆ? ಏನು? ಹೇಗೆ? ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾವಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸಲು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಲೆಂದು ವೈಚಾರಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರೂಪ ಪ್ರೊ. ಎ.ಎನ್. ಮೂರ್ತಿರಾಯರ 'ದೇವರು' ಕೃತಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಂದಸ್ಸು ಸೊಗಸು ಹಾಗೂ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಓದುಗರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವಂತದ್ದಾಗಿದೆ. ಐಚ್ಛಿಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇದರ ಅರಿವಿನಿಂದ ಸೃಜನಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಲೆಂದು ಭಂದಸ್ಸನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಡಲು ನಮಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಉಪಕುಲಪತಿಗಳಿಗೆ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸ್ನಾತಕ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಪ್ರೊ. ಅಣ್ಣಮ್ಮ ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಪುಸ್ತಕ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಡಾ. ಎ. ರಘುರಾಂ

ಡಾ. ಬಿ. ಎಸ್. ಮಂಜುಳ

ಸಂಪಾದಕರು

ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
ಬಿ.ಎ. ಆರನೆಯ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್ ಐಚ್ಛಿಕ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯ
೨೦೧೮-೧೯ನೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವರ್ಷದಿಂದ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಿದ
ಸಿಬಿಸಿಎಸ್ ಹೊಸಪಠ್ಯ

ಸಾಹಿತ್ಯಸೌರಭ-೬
ಪತ್ರಿಕೆ-೮
ವೈಚಾರಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ: ದೇವರು,
ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಭಂದಸ್ಸು

ಪತ್ರಿಕೆ-೮

೭೫ ಗಂಟೆಗಳು

ಪರಿವಿಡಿ

೧ ವೈಚಾರಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ :

ಪಠ್ಯ : ದೇವರು - ಎ. ಎನ್. ಮೂರ್ತಿರಾವ್

೨. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ

೧. ಸಂಸ್ಕೃತಿ- ಡಾ. ಹಾ.ಮಾ. ನಾಯಕ್
೨. ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿ - ಡಾ. ಡಿ.ಆರ್. ನಾಗರಾಜು
೩. ಜಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ - ರಂಜಾನ್ ದರ್ಗಾ
೪. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೆಂದರೇನು?- ಡಾ. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ

೩. ಭಂದಸ್ಸು

೧. ಭಂದಸ್ಸಿನ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಜನಗಳು
೨. ಗಣಗಳು- ಅಕ್ಷರ, ಅಂಶ, ಮಾತೃ
೩. ಖ್ಯಾತ ಕರ್ನಾಟಕಗಳು, ತ್ರಿಪದಿ, ಷಟ್ಪದಿ, ಕಂದ, ಸಾಂಗತ್ಯ

೪. ಆಧುನಿಕ ಭಂದೋಪಯೋಗಗಳೂ -
ಮುಡಿ, ಪದ್ಯಗಣ, ಸುನೀತ, ಮಹಾಭಂದಸ್ಸು.

ಅನುಬಂಧಗಳು

೧. ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

೨. ಪಠ್ಯ ಬೋಧನಾ ಅವಧಿ, ಪರೀಕ್ಷಾ ಅವಧಿ ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳು

೩. ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ

೧. ಸಂಸ್ಕೃತಿ

— ಹಾ.ಮಾ. ನಾಯಕ

ಮನುಷ್ಯನ ವರ್ತನೆಗಳ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬ ಮಾತು ವ್ಯಾಪಕವೂ ಅಸ್ಪಷ್ಟವೂ ಆದ, ಬಹು ಬಳಕೆಯ, ಒಂದು ಮಾತು. ಅದನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಲು ವಿವರಿಸಲು ಅನೇಕ ಜನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಸಮಯಗಳನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅನುಭವಗಳ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಹೆಬ್ಬೊತ್ತಗೆಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದರೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಕೈಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಎಟುಕುವುದು ಇಲ್ಲ. ಮೂಲ ಪದದಂತೆಯೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೂ ಅಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ 'ಮಾಧುರ್ಯ', 'ಬೆಳಕು' ಮುಂತಾದ ಮಾತುಗಳಾದರೂ ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೇ ಅರ್ಥವಾಗುವಂಥವಲ್ಲ.

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕೇವಲ ಪಠ್ಯ ವಿಷಯವಲ್ಲ; ಅದೊಂದು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾರ್ಗ. ಕಾಲದೇಶಗಳ ಧ್ವನಿ ಬಣ್ಣತುಂಬಿದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲದೇಶಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ಕೆಲವು ಶಾಶ್ವತ ಅಂಶಗಳೂ ಇವೆ. ಅವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಾಜದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ; ಆದರ್ಶವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಯಾವುದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಯಾವುದು ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ತಿಳಿಯುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬದುಕನ್ನು ತುಂಬುವುದಿಲ್ಲ. ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವ ಸಂವೇದನೆಗಳನ್ನು ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಅವನು ಎಷ್ಟೇ ಸಣ್ಣವನಿರಲಿ, ಅವನಿಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದಂತೆಯೇ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪಾಲುದಾರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಆಚಾರ ಆಲೋಚನೆಗಳು ನಂಬುಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳು ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೋ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿಯೋ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಡವಳಿಗಳೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಾತತ್ಯತೆ ಕಾಣಿಸುವುದನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದು ಮಹಾನದಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವಯಾವ ಕಡೆಯ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ನೀರು ಸೇರಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ನೋಡಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಒಮ್ಮೆ ಹೀಗಾಯಿತು:

ನಾನು ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಛೇರಿಯ ಕಟ್ಟಡದ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಕೆಲಸ

ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಗಸರು ಅಲ್ಲಿ ಜಲ್ಲಿ ಒಡೆಯಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಮಧ್ಯ ವಯಸ್ಸಿನ ತುಂಬ ಬಡ ಹೆಂಗಸರು. ಒಬ್ಬಳಿಗೆ ಇಬ್ಬರು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮೂವರು ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳು. ದಿನವೂ ಅವರನ್ನು ನಾನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರದಿದ್ದರೆ ಅಂದು ಉಪವಾಸವಿರಬೇಕಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆಂದು ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆ ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಳು. ಆ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆಯಾದ ಜೀವನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನಾನು ವ್ಯಥೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ತೊಟ್ಟು ಚಿಂದಿ; ಎಣ್ಣೆ ನೀರು ಕಾಣದೆ ಗಂಟು ಕಟ್ಟಿದ ತಲೆಕೂದಲು; ಎಂದೂ ತೊಳೆಯದಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಮೈ. ಆ ಮಕ್ಕಳು ಅತ್ತಿತ್ತ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಷ್ಟೆ ಅವು ಜೀವಂತವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಮಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಅವು ಆಕಾಶದ ಶೂನ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನನಗೆ ಲೋಕದ ಆಸೆ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಮಕ್ಕಳ ಕಣ್ಣು ಗುಳಿಗಳಲ್ಲೇ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿವೆಯೋ ಏನೋ ಎನ್ನಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಒಂದು ದಿನ ಯಾವುದೋ ಮದುವೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕಛೇರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪೊಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣು, ಒಂದು ಲಾಡಿನ ಉಂಡೆ ಇದ್ದವು. ಈ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಹುಡುಗಿ, ಎಂಟು ಒಂಭತ್ತು ವರ್ಷದವಳಿರಬಹುದು, ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು, ಅವಳಿಗೆ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು 'ತೆಗೆದುಕೋ, ತಿನ್ನು' ಎಂದೆ. ಅವಳಿಗೆ ಸಂಕೋಚವಾಯಿತು. ಆದರೂ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕೈಚಾಚಿದಳು. 'ಬಾಳೆಯಹಣ್ಣು, ಲಾಡು ಇದೆ' ಎಂದೆ. ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತೇನೋ; ಲಾಡು ಅರ್ಥವಾಗಿರಲಾರದು.

ಅವಳು ಅಲ್ಲೇ ಅವನ್ನು ಗಬಗಬನೆ ತಿನ್ನುತ್ತಾಳೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದೆ. ಇಲ್ಲ, ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಒಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ತಾಯಿಯ ಬಳಿ ಓಡಿ ಹೋದಳು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ತಮ್ಮ ತಂಗಿಯರೊಡನೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೇನೋ ಎಂದು ಕೊಂಡೆ. ಅವಳು ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ತಾಯಿಯ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಲ್ಲುಗುಡ್ಡೆಯ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ನಾನು ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಅವರೆಲ್ಲ ಹಂಚಿಕೊಂಡರು. ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಿಳೆಗೂ ಅವಳ ಪಾಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೊಡಲು ಆ ಬಾಲೆ ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಲಾಡು ಎರಡೆರಡು ಮೂರು ಮೂರು ಕಾಳು ಬಂದಿರಬಹುದು. ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಬಾಳೆಹಣ್ಣನ್ನು ಏಳು ಜನ ಹೇಗೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡರೋ ತಿಳಿಯದು.

ಆ ಹೊತ್ತು ನನಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಂದು ಪಾಠದ ಅನುಭವವಾಯಿತು.

ಕವಿಕೃತಿ ಪರಿಚಯ

ಹಾ.ಮಾ.ನಾಯಕ ಅವರು ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 12, 1931 ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಹಾರೋಗದ್ದೆ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಪೂರ್ಣ ಹೆಸರು ಹಾರೋಗದ್ದೆ ಮಾನಪ್ಪ ನಾಯಕ, ಹಾ.ಮಾ.ನಾ. ಎಂಬುದು ಇವರ ಕಾವ್ಯ ನಾಮ. ಅಂಕಣ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಇವರದು ಅದ್ವಿತೀಯ ಸಾಧನೆ. ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ವೃತ್ತಿ ಆರಂಭಿಸಿದ ಹಾ.ಮಾ.ನಾ. ಅವರು ಅಮೇರಿಕೆಯ ಇಂಡಿಯಾನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ 'ಕನ್ನಡ;ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಆಡುಭಾಷೆ' ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿಬಂಧವನ್ನು ಸಾದರಪಡಿಸಿ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪಡೆದರು. ಅವರ ಪ್ರಥಮ ಕೃತಿ ಬಾಳ್ಕೋಟಗಲು(1950). ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ದೀಪ, ಇವರ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಕಲನ. ಮಹಮದ್ ಪೈಗಂಬರ್, ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಟಾಗೂರ್, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಇವು ಇವರು ಬರೆದ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಲ್ಲಾಪ, ಸಂಕೀರ್ಣ, ಸಂಚಯ, ಸಂವಾದ, ಸಂಗ್ರಹ, ಸಂದರ್ಭ, ಸಂಪುಟ, ಸಂಪದ, ಸಮೂಹ, ಸಂಪರ್ಕ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸ್ವಂದನ, ಸಂಪ್ರತಿ, ಸೃಜನ, ಸಂಪಣ, ಸೂಲಂಗಿ ಇವು ಇವರ ಅಂಕಣ ಬರಹಗಳು. ಗೋಕಾಕ್, ಗ್ರಂಥಾವಳಿ, ಸುನೇರಿ, ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಪುಸ್ತಕಗಳು, ವಿದ್ಯಾಪತಿಯ ಹಾಡುಗಳು ಇತರ ಕೃತಿಗಳು.

1982 ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ರಾಜ್ಯಪ್ರಶಸ್ತಿ, 1989 ರಲ್ಲಿ 'ಸಂಪ್ರತಿ' ಅಂಕಣಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, 1986 ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. 1985 ರಲ್ಲಿ ಬೀದರ್ ನಲ್ಲಿ ನಡೆದ 57 ನೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಮೈಸೂರು ವಿ.ವಿ.ಯ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ ಮತ್ತು ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕುಲಪತಿಗಳಾಗಿಯೂ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಮಿತ್ರರು 'ಮಾನ' ಎಂಬ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಲೇಖನವನ್ನು 'ಹಾಮಾನಾ' ಅವರ 'ಸೂಲಂಗಿ' ಎಂಬ ಅಂಕಣ ಬರಹಗಳ ಕೃತಿಯಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಹಸಿದವನ ಸಂಕಟ ಹಸಿದವನಿಗೇ ಗೊತ್ತು. ಇರುವುದನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನಬೇಕೆಂಬುದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಡಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಹೆಂಗಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಬಗ್ಗೆ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಟಿಪ್ಪಣಿ : ಅಂಕಣ ಬರಹ :

ಪತ್ರಿಕೆಗೂ, ಅಂಕಣ ಬರಹಕ್ಕೂ ನಂಟು. ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಮುದ್ರಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಓದುಗರ ವಾಚನ ಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ವಿಭಾಗಗಳು ಅಂಕಣಗಳು. ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಂಕಣಗಳು ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯಾನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಅಥವಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬರು ಬರೆಯುವ ಲೇಖನ ಎಂಬುದು ಅಂಕಣಕ್ಕೆ ನಿಘಂಟು ನೀಡುವ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ. ಇದನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ; 'ಕಾಲಂ' ಎಂದು ಕರೆಯುವುದುಂಟು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ ಅಂಕಣ ಎನ್ನುವುದು ಹಳೆಯಪದ. ಪತ್ರಿಕೆಯ ಉಗಮವಾಗುವುದಕ್ಕೂ ಮುಂಚಿನಿಂದಲೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವಂತದು. ಇದು ಮನೆಯ ಎರಡು ಕಂಬಗಳ ಅಥವಾ ಎರಡು ತೊಲೆಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶದ ಮಿತಿ. ಇದು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಅಳತೆ. ಇದು ಇಷ್ಟು ಚದುರಗಳ (ಸ್ವೇರ್) ಮನೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಇಷ್ಟು ಅಂಕಣಗಳ ಮನೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಹಿಂದೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಹಾಗೆಯೇ "ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ" ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬರು, ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜಾಗದ ಅಳತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುವ ಬರಹವೇ ಅಂಕಣ ಬರಹ.

೨. ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿ

— ಡಾ. ಡಿ.ಆರ್. ನಾಗರಾಜು

“Why can’t we be friends now?” said the other, holding him affectionately, “It’s what I want. It’s what you want”

But the horses didn’t want it they swerved apart; the earth didn’t want it sending up rocks through which riders must past single file; the tank, the jail, the palace, the birds, the carrion, the Guest house, the came into view as they issued from the gap and saw Man beneath; they didn’t want it, they said in their hundred voices, “No, not yet”, and the sky said, “No not there.”

from A Passage to India

೧

ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದರ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯ ಬಗ್ಗೆ, ತನ್ನತನ-ಅನ್ಯತನದ ಬಗೆಗೆ ಯಾವಾಗ ಚಿಂತನೆ ಶುರುವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ತೀರ ಜಟಿಲವಾದ ಕೆಲಸ. ಸರ್ವಮಾನ್ಯವಾದ ತಾತ್ವಿಕ ಉತ್ತರ ಇದಕ್ಕೆ ಬಹುಶಃ ಅಸಾಧ್ಯವಾದರೂ, ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಖಚಿತವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದು, ಸಮಾಜವೊಂದು ತನ್ನ ಸ್ವ-ಪ್ರತಿಮೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾದ ಸಂದಿಗ್ಧ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನನ್ನೇ ನಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬಂದಾಗ, ‘ಅನ್ಯ’ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಶಕ್ತಿ ತನ್ನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕರಗಿಸಿ ಹಾಕುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೂಪುರೇಖೆಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಿ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲೂ ಇದು ನಡೆಯಬಹುದು.

ಅಥವಾ ಈಗ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆ ಏಕರೂಪೀ ನಾಗರೀಕತೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದ ಶಕ್ತಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲೂ

೧. ಫ್ರಾಂಜ್ ಫ್ಯಾನನ್ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ‘ರೆಚರ್ಡ್ ಆಫ್ ದಿ ಆರ್ತ್’ನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತನ್ನತನವನ್ನು ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಈತ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆತ್ಮ ರೋಮಾಂಚನ ಅಥವಾ ಆತ್ಮಾರಾಧನೆ, ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಎಚ್ಚರ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನೂ ಆತ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಆಗಬಹುದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂರನೆ ಜಗತ್ತಿನ ಬಹುಪಾಲು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಈಗ ಆಗುತ್ತಿರುವುದು ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೇ ಎಂದು ಈ ಲೇಖಕನ ಅನಿಸಿಕೆ. ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಬರೀ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಮಾಜವೊಂದರಲ್ಲಿ ತಂದು ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ, ಅದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜೀವನ ಕ್ರಮಗಳನ್ನೇ ತಂದು ಹೇರುತ್ತದೆ. (ಇಲ್ಲಿ ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯ ಅನಗತ್ಯ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.) ಸಮಕಾಲೀನ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ತಂದು ಹೇರುವುದು ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನ್ಯೂಯಾರ್ಕ್, ಲಂಡನ್, ರಿಯೋಡಿಜನೈರೊ ಲುಸಾಕಾ, ದೆಹಲಿ, ಕಲ್ಕತ್ತಗಳ ಹೊರ ಸಂಘಟನಾಲಯ ಒಂದೇ ರೀತಿಯದು.^೧ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಹೀಗೆ ಏಕರೂಪೀ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು ತಂದು ಹೇರುತ್ತಿರುವ, ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಫಲವೇ ಈ ಸಂದರ್ಭದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆಯ ಹುಡುಕಾಟಗಳು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ರಾಜಕೀಯ ತತ್ವದ ಅಂತಿಮ ಕೊಂಡಿ ಇದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಈ ರೀತಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆಯ ಅನ್ವೇಷಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿ ಅನ್ಯ-ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಮಾಜಗಳ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತ, ಪ್ರಭುತ್ವ ಸಾಧಿಸುವಾಗ ಈ ರೀತಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲೂ ಕೂಡಾ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವರೂಪವೇ ಮುಖ್ಯ. ತನ್ನತನವನ್ನು ಅನ್ಯದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ, ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ತೋರಿಸುವಾಗ ಆಕ್ರಮಣಶೀಲತೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬಿಡುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇದು. ಯೂರೋಪು ಮತ್ತು ಅಮೆರಿಕಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ 'ಓರಿಯಂಟಲಿಸಂ' ನ ಸ್ವರೂಪ ಈ ರೀತಿಯದೇ. ಇಂಥ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡ ಜ್ಞಾನ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. 'ಹಿಂದುಳಿದ ಜನಾಂಗ' 'ಹಿಂದುಳಿದ ನಾಗರಿಕತೆ'ಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಹಿಂದೆ ನಿರ್ದೇಶನವಾಗಿ ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆ, ದುರಹಂಕಾರಗಳು ತುಂಬಿರುತ್ತವೆ.^೨ ಕೆಲವು ವಾಮಪಂಥೀಯ ಚಿಂತಕರಂತೂ

೧. ಇವಾನ್ ಇಲ್ವಿಚ್ ಮೂಲನೆಲೆಗಳು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಬಂದದ್ದು. ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವ ಈಗಿನ ಬಹುಪಾಲು ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟತಾವಾದಿಗಳಾಗಿರುವುದು ಕೂಡಾ ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ 'ಎನರ್ಜಿ ಅಂಡ್ ಈಕ್ವಿಟಿ', 'ವರ್ನಾಕ್ಯುಲರ್ ಜಂಡರ್' ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಿನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಜಾಗತಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಏಕರೂಪೀವಲಯದ ಹಿಂದಿನ ದುರಂತವನ್ನು ಇಲ್ವಿಚ್ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

೨. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎಡ್ವರ್ಡ್. ಡಬ್ಲ್ಯು. ಸೈದರ 'ಓರಿಯಂಟಲಿಸಂ' (೧೯೭೮) ಕೃತಿ ಯುರೋಪಿನ ಓರಿಯಂಟಲಿಸಂನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ವರ್ಣೀಯ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರೀ ಕೃತಿ. 'ಓರಿಯಂಟಲಿಸಂ' ಗೆ ಸಂಬಾಧಿಯಾಗುವಂಥಹ 'ಆಕ್ವಿಡೆಂಟಲಿಸಂ'ನ ಅಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು, ಆ ಮೂಲಕ ಅದರ ರಾಜಕೀಯ ಎಳೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಜ್ಞಾನದ ಹೊಸ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲವನ್ನೇ ಈ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ.^೧ ಅರ್ಥವೇ ಆಗದ ಅನ್ಯಸಮಾಜದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಬಾಳುವ, ಆಳುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಹಿತಿ, ಜ್ಞಾನಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಚಿಂತನೆಗಳು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅಂತಃಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ತನ್ನ ಸ್ವಂತಸಂಸ್ಕೃತಿ ದೊಡ್ಡದು ಎಂದು ನಂಬದ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬ ದಕ್ಷನಾಗಲಾರ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಇವು. ಆದರೆ, ಈ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಒಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಈ ಅನ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ಗೌರವ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ಪ್ರೀತಿಗಳು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಬೆಳೆಯುವುದುಂಟು. ಭಾರತದ ಸಂದರ್ಭದ ಓರಿಯಂಟಲಿಸ್ಟರಿಗೆ ಹಾಗೆ ಆಗಿದ್ದೂ ಇದೆ. ಆದರೆ, ಅದು ಬಹಳ ಸಾರಿ ಆದರ್ಶೀಕೃತ ಗತಕಾಲದ ನಾಗರೀಕತೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾದದ್ದು. ಹೀಗಾಗಿ ವರ್ತಮಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಗಾಢ ಅಸಹ್ಯ, ಗತಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾದ ಪ್ರೀತಿ-ಇದು ಇಲ್ಲಿಯ ಮಾದರಿ. ಈ ರೀತಿಯ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಾ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.^೨

ಹೀಗೆ ವಿಮೋಚನೆ ಮತ್ತು ಆಕ್ರಮಣ ಎರಡೂ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆಯ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳ ಪರಿಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಬಹುದು.^೩

-
೧. ರಾಬಿನ್ ಬ್ಲಾಕ್ ಬರ್ನ್ (ಸಂ) 'ಐಡಿಯಾಲಜಿ ಇನ್ ಸೋಷಿಯಲ್ ಸೈನ್ಸ್' (೧೯೭೮) ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿನ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೇಲಿನ ಲೇಖನ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಆಂಥ್ರೋಪಾಲಜಿ ಎಂದರೆ ಬಿಳಿಯುರ ವರ್ಣೀಯರ ಮೇಲೆ ಮಾಡುವ ಶೋಧನೆ. ಕಾರಣ, ರಾಜಕೀಯ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಮಾಹಿತಿ ಜ್ಞಾನ. ಬಿಳಿಯರ ಸಮಾಜವನ್ನು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದೇ ಅಸಂಬಂಧ ಅನ್ನಿಸಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೊಬ್ಬರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೊಡುಗೆ ಇದೆ. ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರು ಈಶ್ವರನ್ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯುರೋಪಿನ ಸಮಾಜವೊಂದನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದು ಕುತೂಹಲಕಾರಿ. ಅವರ ಆತ್ಮಕಥನದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ.
  ೨. ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಮುಲ್ಲರ್ ಬಗ್ಗೆ ಈ ರೀತಿಯ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಖುದ್ದಾಗಿ ಬೇಟೆಕೊಟ್ಟು ಯಾರಾದರೂ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಬಯಸಿದರೆ ಆತ ಕೃದ್ಧನಾಗುತ್ತಿದ್ದ. 'ನಿಜವಾದ ಭಾರತ ಈಗಿಲ್ಲ' ಎಂದಿದ್ದ.
  ೩. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆ ಶತಮಾನದ ರಷ್ಯನ್ ಬೌದ್ಧಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲೂ ಈ ರೀತಿಯ ಚರ್ಚೆ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲೂ ಕೂಡಾ 'ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯೀಕರಣ' ಮತ್ತು 'ರಷ್ಯನ್ ದೇಸಿ' ವಾದಿಗಳ ನಡುವೆ ವಾದ ವಿವಾದ ತೀವ್ರವಾಗಿತ್ತು. 'ರಷ್ಯನ್ ದೇಸಿ'ವಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ತುಂಬ ಪರಿಚಿತ ಲೇಖಕನೆಂದರೆ ದಾಸ್ತೊವ್ಸ್ಕಿ. ಆದರೆ, ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ, ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆ ಶತಮಾನದ ರಷ್ಯನ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ 'ರಷ್ಯನ್ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ'ದ ಚಿತ್ರಣ, ಚರ್ಚೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು.

೨

ಸೃಜನಶೀಲ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಚರ್ಚೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಚರ್ಚೆಗಿರುವ ಅಪಾರ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲೇ, ಅದರ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ಸಮಗ್ರ ನೆಲೆಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆಯುವುದು ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೋ? ಇಲ್ಲವೇ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಅನ್ಯಕ್ಕೆ, ಹೊಸದಕ್ಕೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಒಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸೃಜನಶೀಲವಾಗುವುದು ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೋ? ಇಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯ ಎನ್ನುವುದು ಆದರ್ಶೀಕೃತ ಚೌಕಟ್ಟು. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಸಿಗುವುದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ. ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಭಿನ್ನನೆಲೆಗಳು ಹೇಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವಾಗ. ಇಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಬಹುಮುಖೀ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳ, ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಕ್ರಮಗಳ ಒಟ್ಟಾರೆ ರೂಪವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತಾತ್ವಿಕ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದೇನೆ.

೩

ಕನ್ನಡ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ಮೂಲ ಸ್ಥಿತಿ ವಿವರಿಸುವುದಾದರೆ: ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಮೃದ್ಧ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಗ್ರಹಿಕೆ, ನಂಬಿಕೆ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕ್ರಮಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಘರ್ಷಿಸುತ್ತಾ, ಇನ್ನೊಂದರೊಡನೆ ಒಡನಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪರಂಪರೆಗಳ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕೂಡಾ ಇದೇ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ನೋಡಬೇಕು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಜತೆಗೆ ತೀರ ನಿಕಟವಾಗಿದ್ದೂ ಕನ್ನಡ ಪ್ರತಿಭೆ ತನ್ನ ಸ್ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದು ಈಗ ಕ್ಲಿಷೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿರುವುದಾದರೂ, ಇದನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿಶಾಲ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೇ ಸಂಪೂರ್ಣ ಲೋಕವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಆಂಡಯ್ಯನಂಥ ಕವಿಯನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಸಾಧಕನೆಂದು ಕಾವ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಾರೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪರಂಪರೆಯ ಜತೆಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ, ಅದನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡು ಮುನ್ನಡೆವ ಪಂಪ, ರನ್ನ, ಅಲ್ಲಮ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸರಂಥವರನ್ನೇ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೆಚ್ಚು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು.

ಬರೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಈ ಮುಖಾಮುಖಿ ಸಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವನ ದರ್ಶನ, ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಕ್ರಮಗಳಿಗೂ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಹಬ್ಬಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಪಂಪ, ರನ್ನರ ಕಾವ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ. ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಸೀಮಿತ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ಇವರಾರೂ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಪರಮಧರ್ಮವನ್ನಾಗಿ

ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಜೈನಧರ್ಮ ಎಂದಾದರೂ ವೀರತ್ವದ ಆರಾಧನೆಗೆ ತೊಡಗೀತೆ? ಲೌಕಿಕ-ಧಾರ್ಮಿಕ ಎಂಬ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಿಂಗಡಣೆ ಕೂಡಾ ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಾರದು. ಕಾರಣ, ಒಂದೊಂದು ಕೃತಿಯೊಳಗೆ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಅಖಂಡತೆ ಹೊಂದಿದರದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮಹತ್ವದ ಕವಿಯದಲ್ಲ. ಲೌಕಿಕ-ಧಾರ್ಮಿಕಗಳೆರಡೂ ಬೆರೆತು ಹೋದ, ಒಂದರ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮೊಳೆಯುವ ಅತ್ಯಂತ ಜಟಿಲ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಾವು ಪಂಪನಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅಂದರೆ ಇದರರ್ಥ, ಜೈನಧರ್ಮದ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಶುದ್ಧಾಂಗವಾದ ಅನ್ವಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದರೆ, ಆ ಕವಿ ನಮ್ಮ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಆದಿ ಪುರಾಣ' ದಲ್ಲೂ ಭರತನಿದ್ದಾನೆ. ಆತ ಚರಿತ್ರೆಯ ಬಲೆಯೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದಿರುವ, ಪಾರಾಗಲು ದಾರಿಯೇ ಇಲ್ಲದ ಲೌಕಿಕರ ಪ್ರತೀಕ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆದಿಪುರಾಣದ ೧೩-೧೪ ನೇ ಆಶ್ವಾಸಗಳು ಎರಡು ಭಿನ್ನ ಮೌಲ್ಯಗಳ, ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಕ್ರಮಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿ.

ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ನಮ್ಮ ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಆಂತರಿಕ ಜಗತ್ತು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಬಹುಮುಖೀ ಸ್ತರಗಳದ್ದು. ಆಂತರಿಕ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣತೆ, ಭಿನ್ನ ನಂಬಿಕೆಯ, ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಪರಂಪರೆಗಳು ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿ ಅದು. ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ, ವೀರಶೈವ, ಜೈನ ಧಾರೆಗಳು ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ 'ಅನ್ಯತನವನ್ನು' ಸಂದೇಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೂ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸಂಕರವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿನ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯಧರ್ಮಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪ ಇದೇ ಎನ್ನಬೇಕು.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು ತಾತ್ವಿಕರಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಭಿನ್ನಧಾರೆಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ, ಆ ಒತ್ತಡದಲ್ಲಿಯೇ ತಮತನವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವೋ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಘಟ್ಟಗಳಿವೆ. ಅನ್ಯವನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುವ ಒತ್ತಡವಿಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿಹೋದಾಗ ಕನ್ನಡಕಾವ್ಯ ತೆಳುವಾದದ್ದೂ ಸಾಂದ್ರತೆಯಿಲ್ಲದ್ದೂ ಆಗಿದೆ. ಹದಿನಾರು ಹದಿನೇಳು, ಹದಿನೆಂಟನೆ ಶತಮಾನಗಳು ಈ ರೀತಿಯ ಅನ್ಯ ಸಂಪರ್ಕರಾಹಿತ್ಯ ಘಟ್ಟಗಳು. ಪಂಪ-ರನ್ನರ, ಬಸವ-ಅಲ್ಲಮ, ಜನ್ನರ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳು ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಘಟ್ಟಗಳಾಗಿರುವ ಕಾರಣವೂ ಇದೇ. ವಸಾಹತುಗಳ ಕಾಲಘಟ್ಟವೇ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ನಮ್ಮ ಬಹುರೂಪೀ ಅಂತಃಸ್ತರಗಳನ್ನು ನಿರ್ನಾಮ ಮಾಡಿತು. ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಅನುಭವದಲ್ಲಿನ

ಅಮೂರ್ತ ಹಿಂಸೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಕನ್ನಡ ರೂಪ ಇದು.^೧ ಈ ಲೇಖನದ ಮೊದಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ ಕನ್ನಡ-ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಮುಖಾಮುಖಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ರಾಜಕೀಯ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ. ಅದರ ಮುಖ್ಯಾಂಶವೆಂದರೆ ನಾವು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಗಿಂತ, ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಕ್ರಮಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನರು ಎಂಬುದು.^೨ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರಲ್ಲೂ ಇದು ಆಳವಾಗಿ ಶೋಧಿತವಾಗಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆ. ಕಿಪ್ಲಿಂಗ್‌ನ ಕೃತಿಗಳ ಮತ್ತು ಫಾರ್‌ಸ್ಟರನ 'ಎ ಪ್ಯಾಸೇಜ್ ಟು ಇಂಡಿಯಾ' ದ ಕೇಂದ್ರ ಕಾಳಜಿ ಇದೇ ಆಗಿದೆ. ಜತೆಗೆ ನೈಪಾಲ್ ಕೂಡ ತನ್ನ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ವಾಪಸಾಗುತ್ತಾನೆ.

ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಮುಖಾಮುಖಿಯ ಸ್ವರೂಪದ ವಿವರಗಳು, ಅದರ ಪರಿಣಾಮದ ಸಮಗ್ರ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗಿನ್ನೂ ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತಂಥ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಿದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನೂ ಬಳಸಿಕೊಂಡ ತಾತ್ವಿಕ ಚರ್ಚೆಯ ಭೂಮಿಕೆ ಇನ್ನೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಮುಖಾಮುಖಿ ನಡೆದ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘ ಚರ್ಚೆಗೆ ಹೋಗದೆ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಹಿವಾಟಿನ ಬಗ್ಗೆ ತೀರಾ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಚರ್ಚೆಯೊಂದರ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಬಹುದು. ಒಂದು, ಪ್ರಕಾರದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರಿಂದ ಬಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಕೊಡುಗೆ ಎಂದರೆ ಕಾದಂಬರಿ. ಆದರೆ, ಕಾದಂಬರೀ ಪ್ರಕಾರ ನಮ್ಮ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳು ಎರಡು ಭಿನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಕಾರ ಬರೀ ತಂತ್ರವಾಗಿ ಬರದೆ, ಅದರ ಜತೆಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಆಲೋಚನೆ ಹಾಗೂ ಸಂವೇದನಾ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೂಡಾ ಬಂತು. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಅರ್ಥದ ವಿಚಾರವಾದ, ಎಂಪಿರಿಕಲ್ ನಿರೂಪಣಾಕ್ರಮ ಕಾದಂಬರೀ ಪ್ರಕಾರದ ಅಂತರ್ಗತ

೧. ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಉಂಟುಮಾಡಿರುವ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ. 'ಮೆಕಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳು' (ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ ದೀಪಾವಳಿ ವಿಶೇಷಾಂಕ - ೧೯೮೬) ಮತ್ತು 'ಶಕ್ತಿಶಾರದೆಯ ಮೇಳ' (೧೯೮೭) ಕೃತಿಯ 'ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ' ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಚರ್ಚೆಯ ವಿಸ್ತೃತ ಮುಂದುವರಿಕೆ ಇದೆ.
೨. ಕನ್ನಡ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾಗಿ ಚರ್ಚೆಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟಿರುವ ಚಿಂತಕರು ಇಬ್ಬರು. ಮೂರ್ತಿರಾವ್ ಮತ್ತು ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಮೂರ್ತಿರಾಯರು ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗುಣಗಳನ್ನು 'ಭಾರತೀಯತೆ' ಎಂದು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದರೆ, ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಂವೇದನೆಯ ಮೇಲೆ ಹೇರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಜತೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ 'ಭಾರತೀಯತೆ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಲೇಖಕ' (೧೯೮೨) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಲೇಖಕರ ಪ್ರಬಂಧ, ಚರ್ಚೆಯ ವಸ್ತು ಇದು. ಕುತೂಹಲದ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಭಾರತೀಯತೆಯ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಲೇಖಕರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕುರಿತು ಒಂದೇ ನುಡಿಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ನಿಯಮವಾಯಿತು. ಕಥನರೂಪದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಸ್ಥಾನಗಳಿಸಿದ್ದು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಗ್ರಹಿಕೆಯೇ. ಕಾದಂಬರಿಪೂರ್ವ ಕಥನಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿದರೆ ಈ ಮಾತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಚಾರವಾದ, ಎಂಪಿರಿಕಲ್ ನಿರೂಪಣಾ ವಿಧಾನಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಗ್ರಹಿಕೆ, ಮಂಡನೆ, ಕಥನದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು 'ಸೌಗಂಧಿಕಾಪರಿಣಯ' ಇತ್ಯಾದಿ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಅಂದರೆ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿ ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ದೇಸೀ ಮಧ್ಯಮವರ್ಗ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾದ ಮೇಲೆ. ನಮ್ಮ ಕಾದಂಬರಿ ಪೂರ್ವ ಕಥನರೂಪ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು ಎಂಬ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು.

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕೀರ್ಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾವ್ಯ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರಕೃತಿ ನಮಗೆ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಬಂದದ್ದು ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ರೋಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ಯರಿಂದಲೇ. ಕಾವ್ಯಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಸ್ಥ ನೆನಪುಗಳು, ಆಶಯಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೋ ಏನೋ, ಇಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಕೇಂದ್ರಿತ ವಸ್ತುವನ್ನು ನಮ್ಮದೇ ಆದ ಶರತ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಕೃತಿದರ್ಶನ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರಲ್ಲಿ ಪಾರ-ಚಾರಿತ್ರಿಕ ರೂಪಕದ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಏರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿದರ್ಶನದ ಅಂತಿಮ ಸಾರರೂಪಕ ಎಂದರೆ ಭೂಮಿ ಎಂಬ ತತ್ವಪ್ರತೀಕ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾಗಿದ್ದ, ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿದ್ದ ಲೋಕದರ್ಶನದ ಕ್ರಮ ಮುಖ್ಯರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಈ ಅಂಶ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು.^೧

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಎಷ್ಟು? ವಿಶ್ವಾಸ್ಯತೆ ಎಷ್ಟು? ಎರಡೂ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಂತಿಕವಾದಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕವಾದಿಗಳು ಮಾನವ ಸಮಾನತಾವಾದದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರು.^೨ ಆದರೆ, ಮುಖ್ಯಾಂಶವೆಂದರೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕ ಒಡಲಿನದೇ. ಆ ದೇಶದ, ಆ ಕಾಲದ, ಆ ಜನಾಂಗದ ಅನುಭವವೇ ಅದರ ಶರೀರ. ಆತ್ಮ ಯಾವಾಗಲೂ

-
೧. ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯನ್ ಮತ್ತು ಕೆನಡಿಯನ್ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ನಿಸರ್ಗವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆ ಈ ಮಾತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಎರಡು ರೀತಿಯ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಒಂದು, ಪ್ರಕೃತಿಯ ದೈವೀಕರಣ. ಇನ್ನೊಂದು, ಭಯಾನಕ ಶೂನ್ಯತಾವಾದ, ಮೊದಲನೆಯದು, ಆ ಎರಡೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪ್ರೇರಣೆಯದು: ರೋಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ಯರದು. ಇನ್ನೊಂದು, ಅಪರಿಚಿತ ನಾಡೊಂದಕ್ಕೆ ವಾಸಮಾಡಲು ಹೋದ ವಲಸೆಗಾರರು. ಹೀಗಾಗಿ ಅಪರಿಚಿತ ವಿಸ್ತಾರಗಳು. ಭಯ, ಆತಂಕ, ಬೇಸರರೂಪಿ ಚಿತ್ರಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಆದರೆ, ಎರಡೂ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಚಾರಿತ್ರಿಕ ರೂಪಕವಿಲ್ಲ.
  ೨. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಲೆವಿಸ್ಟಾಸ್ ಮತ್ತು ಚಾರ್ಮ್‌ಸ್ಕಿಯವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು. ತಾವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದುರಹಂಕಾರಕ್ಕೆ ಕೊಳ್ಳಿ ಇಟ್ಟ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕವಾದಿಗಳು ಇವರು. ಮನುಕುಲದ ಹಿಂದಿನ ಮೂಲ ಮಾದರಿಗಳು ಒಂದೇ ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಿದವರು.

ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕವಾದದ್ದು. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದಾಗ, ನಿರಂತರವಾಗಿ ತನ್ನತನವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯದಿಂದ ಕಲಿತೂ ಭಿನ್ನವಾಗುವ ದ್ವಂದ್ವದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಇದೇ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು.

ಕನ್ನಡದ ಪ್ರತಿಭೆ ಎಂದರೂ ಮೂಲಾರ್ಥ ಇದೇ. ಈ ನಾಡಿನ, ಈಗಿನ ಸಮೂಹದ, ಈ ಕಾಲದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಒಡಲಿನ ಕಥನ. ಎಲ್ಲ ಮಾನವಾನುಭವವೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಆತ್ಮವಾದಿಗಳಾಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ಶರೀರವೇ ಇರದ, ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ಆಗದ ಸ್ಥಿತಿ. ಮತ್ತೆ ಅದೇ ಆಶಯ: ಅನ್ಯದೊಡನೆ ಮುಖಾಮುಖಿ, ಸ್ವಂತಿಕೆಯ ಉಳಿಸುವಿಕೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಡೆಯದಾಗಿ, ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡದ ಸೃಜನಶೀಲ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ: ಮೂರ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕನ್ನಡದ ಮನಸ್ಸು ಆಳವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಮೂರ್ತದ, ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಹಂಬಲ, ವಿಹ್ವಲರೂಪೀ ನಂಟು ಅದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅಮೂರ್ತವೇನಾದರೂ ಲಭ್ಯವಿದ್ದರೆ ಅದು ಮೂರ್ತವಾದದ್ದರ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರ ದಕ್ಕಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಲುವು ಕನ್ನಡ ಮನಸ್ಸಿನದು. (ಇದನ್ನೇ ಆಧುನಿಕ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಪಿರಿಕಲ್, ಪಾಸಿಟಿವಿಸ್ಟ್ ಅಂತಲೂ ಹೇಳಬಹುದೋ ಎನೋ). ಇಡೀ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿ ಪರಂಪರೆ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ.

ಮತ್ತೆ ಮೊದಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ವಾಪಸಾಗುತ್ತೇನೆ: ಅದು ಈ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆಯ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ಈಗ ಆ ಚರ್ಚೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಆಗಬೇಕು. ಆದರೆ, ಅದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಏಕಾಂತವಾದೀ ಕಾರಣಗಳಿಗಲ್ಲ; ಈಗ ಜಾಗತಿಕವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿರುವ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜಗತ್ತಿನ ಜತೆಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿಯೂ ತನ್ನತನ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ. ಈ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ನಿಲುವು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಅಧಿಕೃತ? ಅಶೀಶ್ ನಂದಿ ತಮ್ಮ ಲೇಖನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮುಖಾಮುಖಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಗಾಂಧಿಯವರ ನಿಲುವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತೀಯತೆ- ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯತೆಗಳ ದ್ವಂದ್ವವನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಬಂದ ಗಾಂಧಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಹೊರಾವರಣಗಳನ್ನು ಕಳಚಿಬಿಟ್ಟರೆ ಎರಡರ ನಡುವೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರು ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ.^೧

ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಾವರಣವೂ ನಿಜ; ಅಂತಿಮ ಏಕಾತ್ಮಕತೆಯೂ ನಿಜ. ಗಾಂಧಿ ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಿಸಿದ ಈ ದ್ವಂದ್ವಾತ್ಮಕ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮರೆಯಲಾದೀತೆ?

೧. ಅಶೀಶ್‌ನಂದಿ 'ಗಾಂಧಿ: ಪಶ್ಚಿಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಬಾಹ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ'(೧೯೮೧) ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಶ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಲೇಖಕರ ಪರಿಚಯ: ಡಿ.ಆರ್. ನಾಗರಾಜು

ಇವರ ಪೂರ್ಣ ಹೆಸರು ದೊಡ್ಡ ಬಳ್ಳಾಪುರ ರಾಮಯ್ಯ ನಾಗರಾಜು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು 20-02-1954ರಲ್ಲಿ ಇವರು ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಪದವಿ ಪಡೆದ ನಂತರ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಪಕ, ವಿಮರ್ಶಕರಾಗಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಿಂತಕರಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದರು. ಅವರ ಬರಹದ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದ, ಲೋಹಿಯಾವಾದ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇವರು ವಿಮರ್ಶಾ ಸಂಕಲನದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. 'ಶಕ್ತಿಶಾರದೆಯಮೇಳ' ಇವರ ಪಿಹೆಚ್.ಡಿ. ಪ್ರಬಂಧವಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುವ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿ ಅಮೃತ ಮತ್ತು ಗರುಡ. ಇವರು 'ಅಕ್ಷರ ಚಿಂತನ ಮಾಲೆ'ಯ ಸಂಪಾದಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು. 'ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ' ಇವರ ಮತ್ತೊಂದು ಮೌಲಿಕ ಕೃತಿ. 'ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಥನ' ವಿಮರ್ಶಾ ಸಂಕಲನ ಕೃತಿಗೆ 1977 ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದೊರೆತಿದೆ. 'ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮತ್ತು ಶೈವಪ್ರತಿಭೆ', 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕಥನ', ಕೃತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಚರ್ಚೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿವೆ.

ಇವರಿಗೆ ಆರ್ಯ ಭಟ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಶಿವರಾಮಕಾರಂತ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವರ್ಧಮಾನ ಪ್ರಶಸ್ತಿ 'ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಥನ' ಕೃತಿಗೆ ಮರಣೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದೊರೆತಿದೆ.

ಆಶಯ; ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಬರೀ ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅವುಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಮಾಜ ಒಂದರಲ್ಲಿ ತಂದು ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ, ಅದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನೇ ತಂದು ಹೇರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ಮೂಲಸ್ಥಿತಿ ವಿವರಿಸುವುದಾದರೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಪೃದ್ಧ ಘಟಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನಗ್ರಹಿಕೆ, ನಂಬಿಕೆ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಕ್ರಮಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಘರ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದರ ಒಡನಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿದೆ. 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಪರಂಪರೆಯ ಜಗತ್ತಿನ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ, ಅದನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡು ಮುನ್ನಡೆವ ಪಂಪ, ರನ್ನ ಅಲ್ಲಮ, ಕಮಾರವ್ಯಾಸರಂತಹವರನ್ನು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೆಚ್ಚು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ತೀವ್ರತೆ ಇದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕ ಒಡಲಿನದೇ; ಆ ದೇಶದ ಆ ಕಾಲದ ಆ ಜನಾಂಗದ ಅನುಭವವೇ ಅದರ ಶರೀರ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತದೆ.

೩. ಜಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ

- ರಂಜಾನ್ ದರ್ಗಾ

‘ಶಿವನೇ ಬಸವಾ - ಬಸವಾ ಶಿವನೇ’

‘ಶಿವನೇ ಬಸವಾ - ಬಸವಾ ಶಿವನೇ’

ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದ ಈ ಒಂದು ಸಾಲಿನ ಭಜನೆ ಹಾಡು ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರವಾಗಿ ಸ್ವದಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅವರ್ಣನೀಯ ಆನಂದವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ. ಅಸಹಜವಾದ ಭೇದ ಕಾಣಿಸಿದರೂ ಸಹಜವಾದ ಅಭೇದವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನಿದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾನವ ತನ್ನ ಹೃದಯ ವೈಶಾಲ್ಯದಿಂದ ದೇವನಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಇದು ಸಾರುತ್ತದೆ.

ಬಸವಣ್ಣನವರ ಶಿವನು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಶಿವನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತ ಅನಾದಿ, ಅನಂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸಕಲ ಚರಾಚರಗಳು, ಇಡೀ ವಿಶ್ವ ಮತ್ತು ಗೊತ್ತಿರುವ-ಗೊತ್ತಿರದ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಕಗಳು ಆತನೊಳಗೇ ಇವೆ. ಆತ ಯಾರಿಗೂ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ; ಆದರೇ ಎಲ್ಲ ಹುಟ್ಟಿಗೂ ಮೂಲವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯಗಳು ಆತನ ಒಳಗೇ ಇವೆ. ‘ದೇವನೊಬ್ಬ ನಾಮ ಹಲವು’, ಅವನೇ ಅಲ್ಲಾಹ್, ಅವನೇ ಯಹೋವಾ, ಅವನೇ ಅಹುರಮಜ್ಜಾ, ಅವನೇ ಸರ್ವಶಕ್ತ. ಅವನೇ ಸಕಲ ಜೀವಾತ್ಮರ ಪರಮಾತ್ಮ. ಹೀಗೆ ನಾವು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಶಿವನನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಬಹುದು.

ಜಗಜ್ಜ್ಯೋತಿಯ ದಿವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಲ್ಪನೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯ. ಏಸು ಮತ್ತು ಪೈಗಂಬರರಂಥ ಜಗಜ್ಜ್ಯೋತಿಗಳಿಗೂ ಇಂಥ ದಿವ್ಯ ದರ್ಶನವಾಗಿತ್ತು.

ಬಸವಣ್ಣನವರ ಶಿವನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಮೂಡಿಬಂದುದಲ್ಲ. ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಜನಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಹೀನ ಮನುಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಏಕದೇವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿರಾಟ್ ದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಈ ದರ್ಶನದ ಬಳಿಕ ಅವರ ಬಳಿ ಆಯಾಸವೆಂಬುದು ಸುಳಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮನೋಲೋಕದ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ಎಂಟುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದೇ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಶರಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾಗಿ ವಾಸ್ತವಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಮಾನವನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನೆಲೆ ಕಂಡುಕೊಂಡಿತು. ಶರಣಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವರ್ಗಭೇದವಿಲ್ಲ.

ವರ್ಣಭೇದವಿಲ್ಲ, ಜಾತಿಭೇದವಿಲ್ಲ, ಲಿಂಗಭೇದವಿಲ್ಲ, ದಯವೇ ಮೂಲವಾಗಿರುವ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಕಾಯಕ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಕರ್ಮವಾದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಇಂಥ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದನ್ನು ಬಸವಾದಿ ಶರಣರು ಕನ್ನಡದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದರು.

ಆದರೆ ಸಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕ್ರಿಯಾಹೀನವಾದ ಮನುಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಅಣಬೂದಿಯ ಹಾಗೆ ನಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗೇ ಉಳಿಯಿತು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಜಾತಿಭೇದ, ಲಿಂಗಭೇದದಂಥ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನಿಷ್ಟಗಳು ಮುಂದುವರಿಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಣಬೂದಿಯು ಕನಿಷ್ಠ ೨೫ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಜೀವವಿರೋಧಿ ಅಣುವಿಕರಣಗಳನ್ನು ಸೂಸುತ್ತಾ ಭಯಂಕರ ರಾಕ್ಷಸೀ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಜೀವಂತವಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ರೋಗಗ್ರಸ್ತ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ. ಅದು ಬೆಳೆಯ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯದ ಕಸದಂತೆ ಜೀವಂತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮನುಸಂಸ್ಕೃತಿಯೆಂಬ ಪ್ರಳಯದ ಕಸ ಈ ನಾಡಿನ ಜನಕೋಟಿಯ ಮನೋಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತಡೆದು, ಲೋಕಮಾನ್ಯವಾದ ಶರಣಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಿ, ಸುಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಬೆಳೆ ತೆಗೆಯಲು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ, ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟ, ಸವೆಸಿದ ದಾರಿ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಸಂಶೋಧನೆಯ ಪರಿ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿವೆ.

“ಆಸತ್ತೆ ಅಲಸಿದೆನೆಂದಡೆ ಮಾಣದು,
ಬೇಸತ್ತೆ ಬೆಂಬಿದ್ದನೆಂದಡೆ ಮಾಣದು,
ಏವೆನೇವೆನೆಂದಡೆ ಮಾಣದು,
ಕಾಯದ ಕರ್ಮದ ಫಲಭೋಗವು!
ಕೂಡಲಸಂಗನ ಶರಣರು ಬಂದು
ಹೋ ಹೋ ಅಂಜದಿರೆಂದಡಾನು ಬದುಕುವೆನು.”

ಮನುಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಕ್ರೌರ್ಯವೆಂದರೆ ಅದರ ಕರ್ಮವಾದ. ಯಾವುದೂ ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ವನಿರ್ಧಾರಿತ. ನಮ್ಮ ಜಾತಿಗಳು, ನಮ್ಮ ಬಡತನ-ಸಿರಿತನ, ನಮ್ಮ ಮಾನ-ಅಪಮಾನ, ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ಅತ್ಯಾಚಾರ, ಕ್ರೌರ್ಯ ಎಲ್ಲವೂ ಪೂರ್ವನಿರ್ಧಾರಿತ! ನಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಅಸಹನೀಯಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವವರು ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರಷ್ಟೇ. ನಾವು ಯಾರಿಗೂ ಹಳಿದು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಹಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗದು.... ಇದೆಂಥ ಸಂಸ್ಕೃತಿ? ಅಂತೆಯೆ ಇಂಥ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಬಂಡೆದ್ದರು.

ಐದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಈ ಕರ್ಮವಾದವು ಜನಸಮುದಾಯದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಹೀನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಳಹತ್ತಿದೆ. ಅಂಥ ಅಸಹಾಯಕ ಜನಸಮುದಾಯವನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನವರು ವಚನ ಚಳವಳಿಯ ಮೂಲಕ ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸಲು ತಮ್ಮ ತನುಮನ ಧನಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು.

ಕಾಯಕದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಲೋಕಸಂಗಾತಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಅಪೂರ್ವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಕಾಯಕ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಕವೆಂಬುದು ಕೇವಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಅಥವಾ ಸೇವೆಯ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕಾಯಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ದೇಹ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮತೋಲನ ಕಾಪಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಇದೆ. ಈ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಬದುಕಲು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಯೋಗ್ಯಗೊಳಿಸುವ ಆಶಯವಿದೆ. ಕಾಯಕದ ಮೂಲಕ ಮಾನವ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪರಾವಲಂಬಿ ಜೀವನದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೇ ಕುಬ್ಜವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕಾಯಕವು ಆತ್ಮಗೌರವವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಯಕವು ಕಾಯವನ್ನೇ ಕೈಲಾಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕಾಯಕಜೀವಿಗೆ 'ಕೈಲಾಸವೆಂಬುದೇನೋ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೊಂದು ಮೊರಡಿ' ಎಂಬ ಭಾವ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಕಾಯಕವು ಐಹಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ತನು ಮನಗಳನ್ನು ಆರೋಗ್ಯಕರವಾಗಿ, ಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಇರಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. (ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ಚರಕವೆಂಬುದು ಬರಿ ನೂಲುವ ಸಾಧನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವರನ್ನು ಉದ್ದೇಗದಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡುವ ಸಾಧನವು ಆಗಿತ್ತು. ೧೯೪೭ನೇ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೪ರ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ದೇಶ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಯಿತು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಪ್ರಧಾನಿಯಾದ ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರೂ ಅವರು ಕೆಂಪುಕೋಟಿಯ ಮೇಲೆ ಭಾರತದ ಧ್ವಜ ಹಾರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ಇದು ತಮ್ಮ ಕನಸಿನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ದೇಶ ಒಡೆದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಮನಸ್ಸು ತಲ್ಲಣಗೊಂಡಿತ್ತು. ಭಾರತ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗುವ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಕಲ್ಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ 'ಏಕಾಂಗಿ'ಯಾಗಿ ಕೋಮುದಳ್ಳುರಿ ನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿದ್ದ ತಾಣದಲ್ಲಿನ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭಕ್ಕೆ ಧ್ವಜ ಏರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಕ್ಷಣ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಚರಕ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು!) ಹೀಗೆ ಇದೆ ಕಾಯಕವೆಂಬುದು. ಅದು ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಉದ್ದಂಡ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನು ಪ್ರಕೃತಿ ಜೊತೆ ಒಂದಾಗಿ ಬದುಕಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸುವಂತಹದು; ಸಕಲ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಲೇಸನೇ ಬಯಸುವಂತಹದು.

ವಚನಕಾರರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಕ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಕಾಯಕ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಚೈತನ್ಯದ ಪ್ರತೀಕವಾದರೆ, ಕರ್ಮವು ಜಡತ್ವದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ.

ಕಾಯಕ ಜನಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರವಾಗಿದೆ. ಕರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರದಾಸ್ಯದ ಪರವಾಗಿದೆ. ಮಾನವತಾವಾದಿ ಬಸವಣ್ಣನವರಲ್ಲಿ ಪಾಪಿ, ಪತಿತರ ಬಗ್ಗೆ ಕೂಡ ಅನುಕಂಪವು ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದೆ.

“ಎಲವೋ, ಎಲವೋ ಪಾಪಕರ್ಮವ ಮಾಡಿದವನೇ,
 ಎಲವೋ ಎಲವೋ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯವ ಮಾಡಿದವನೇ,
 ಒಮ್ಮೆ ಶರಣೆನ್ನೆಲವೋ.
 ಒಮ್ಮೆ ಶರಣೆಂದಡೆ ಪಾಪಕರ್ಮ ಓಡುವುವು.
 ಸರ್ವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತಕ್ಕೆ ಹೊನ್ನ ಪರ್ವತಂಗಳೈದವು.
 ಒಬ್ಬಗೆ ಶರಣೆನ್ನು ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಂಗಿ.”

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಅಭಯವಚನವಿದು. ಪಾಪಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ನರಳುತ್ತ ಬದುಕುವವರಿಗೆ ಈ ವಚನ ಹೊಸ ಬದುಕಿನ ದಾರಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಚೈತನ್ಯ ತುಂಬುತ್ತದೆ.

ಕರ್ಮವನ್ನು ಕಳೆಯುವಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೃಪೆ (grace) ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

“ಪಂಡಿತನಾಗಲಿ, ಮೂರ್ಖನಾಗಲಿ,
 ಸಂಚಿತಕರ್ಮ ಉಂಡಲ್ಲದೆ ಮಾಣದು,
 ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ ಭೋಗಿಸಿದಲ್ಲದೆ ಹೋಗದೆಂದು
 ಶ್ರುತಿ ಸಾರುತ್ತೈದಾವೆ ನೋಡಾ.
 ತಾನಾವಾವ ಲೋಕದೊಳಗಿದ್ದಡೆಯೂ ಬಿಡದು;
 ಕರ್ಮಫಲಗೂಡಿ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಂಗಿ
 ಆತ್ಮನೈವೇದ್ಯವ ಮಾಡಿದವನೇ ಧನ್ಯ..”

ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ದೇವರಾಗಿ ಬರದೆ ಮನುಕುಲವನ್ನು ಕರ್ಮಕೂಪದಿಂದ ಎತ್ತುವ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಮನೋಸ್ಥೈರ್ಯದ ಸಾಧನವಾಗಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ಮಫಲಗಳೊಂದಿಗೆ ಲಿಂಗದೇವನಿಗೆ ಆತ್ಮನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಜಡವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರದಾಸ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮಾನಸಿಕ ಗುಲಾಮಗಿರಿಯಿಂದ ಹೊರಬರುವ ದಾರಿ ತೋರಿದವರು ಬಸವಣ್ಣ!

“ನಿಮ್ಮ ಶ್ರೀ ಪಾದವ ಮುಟ್ಟಿ ಕರ್ಮ ಹರಿಯಿತ್ತು.....

ನಿಮ್ಮ ಶರಣರ ಅನುಭಾವದಿಂದ ಸುಖಿಯಾದೆನು.”

ಕರ್ಮವಾದದ ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಸದಾ ನರಳುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಹತಾಶನಾಗಿ ತನ್ನನ್ನೇ ವಿಧಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ದುಃಖಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಶರಣರ ಅನುಭಾವವು ವಿಧಿ (fate)ಯ ನಿರ್ನಾಮ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಸುಖದ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಶರಣರ ಮನಸ್ಸು ಅನುಭವ ಅನುಭಾವಗಳ ಸುಂದರ ಸಮ್ಮಿಲನದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಆ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಕ್ಷರ (ಎಂದೂ ನಾಶವಾಗದ) ರೂಪವೇ ವಚನ.

“ಹೊನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಮಣ್ಣೆಂಬ ಕರ್ಮದ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ
ವೃಥಾಯ ಬರುದೊರೆ ಹೋಹ ಕೆಡುಕ ಹಾರುವ ನಾನಲ್ಲ.

.....
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವನು ವಿಪ್ರಕರ್ಮವ ಬಿಡಿಸಿ
ಅಶುದ್ಧನ ಶುದ್ಧನ ಮಾಡಿದನಾಗಿ.”

ಒಣಗಿದ ಹೊಳೆಯಂಥ (ಬರುದೊರೆ) ಟೊಳ್ಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯದ ಐಹಿಕ ದುರಾಸೆಯ ಬದುಕೇ ಕರ್ಮವಾದದ ಬಂಧನದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ವಿಪ್ರಕರ್ಮದಿಂದ ಅಶುದ್ಧನಾಗಿದ್ದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾರಣದಿಂದ. ಅದರಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಶುದ್ಧನಾದುದು. ‘ಕೂಡಲಸಂಗಮ’ ಪ್ರಜ್ಞೆ (Divine Consciousness) ಯಿಂದ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಿಶ್ವಾಸ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಭೀತಿಗಳನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಬಲ್ಲದು.

“ಲಗ್ನವೆಲ್ಲಿಯದೊ, ವಿಘ್ನವೆಲ್ಲಿಯದೊ, ಸಂಗಯ್ಯಾ?
ದೋಷವೆಲ್ಲಿಯದೋ, ದುರಿತವೆಲ್ಲಿಯದೊ, ಸಂಗಯ್ಯಾ
ನಿಮ್ಮ ನೆನೆವಂಗೆ ಭವಕರ್ಮವೆಲ್ಲಿಯದೊ
ಕೂಡಲಸಂಗಯ್ಯಾ?”

ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮನದಲ್ಲಿ ಕೊಳೆತು ನಾರುತ್ತಿರುವ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರದಾಸ್ಯಗಳನ್ನು ದೂರ ಸರಿಸುವ ಕಳಕಳಿ ಸ್ವಪ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ “ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವರು ಬರೆದ ಬರಹವ ತಪ್ಪಿಸುವಡೆ ಹರಿಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗಳವಲ್ಲ” ಎಂದು ಸಾರುವ ಮೂಲಕ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ದುಃಖದ ಹಣೆಬರೆಹವನ್ನು ಅಳಿಸಿ ಹಾಕಿ ಸುಖದ ಹಣೆಬರೆಹವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಹರಿ ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನವರು

ಎದೆ ತಟ್ಟಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಕರ್ಮದ ಗಾಣಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅಪ್ಪಚ್ಚಿಯಾಗುವ ಜೀವಗಳನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಎತ್ತಿ ಸಲುಹಿದ ರೀತಿ ಅನುಪಮವಾಗಿದೆ.

ತಮಗಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಿಂದಾಗಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಅದಮ್ಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಮೆಚ್ಚಿಸಲೆಂದು ಅಥವಾ ಕಹಿ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮನುಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿರೋಧವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ತಾವು ಅರಿತ ಸತ್ಯದ ಬಲದಿಂದ ಮತ್ತು ಲೋಕೋದ್ಧಾರದ ಹಂಬಲದಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಠೋರವೆನಿಸುವ ನಿಲುವನ್ನು ತಾಳಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಸ ಆಶಯಗಳೂ, ಹೊಸ ಕನಸುಗಳೂ, ಹೊಸ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪಾಪಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಸತ್ಯವನ್ನು ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಹೇಳಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅವರು ಚಲನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ.

“ಶಾಸ್ತ್ರ ಘನವೆಂಬೆನೆ? ಕರ್ಮವ ಭಜಿಸುತ್ತಿದೆ.

ವೇದ ಘನವೆಂಬೆನೆ? ಪಾಣವಧೆಯ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ.

ಶ್ರುತಿ ಘನವೆಂಬೆನೆ? ಮುಂದಿಟ್ಟು ಅರಸುತ್ತಿದೆ.

ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ನೀವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ

ತ್ರಿವಿಧ ದಾಸೋಹದಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಕಾಣಬಾರದು ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವನ.”

ಹೀಗೆ ಬಸವಣ್ಣನವರು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಚ್ಚಿಡುತ್ತಾರೆ. ತ್ರಿವಿಧ ದಾಸೋಹ ಗುರು, ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಈ ಶಬ್ದಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಅರಿವು, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಪ್ರತೀಕಗಳಾಗಿವೆ. (ಇವೇ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧ, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಂಘಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ.) ಬಸವಣ್ಣನವರ ದೇವನು ಅರಿವು, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತೆಯೇ ಆತ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಆಗಿದ್ದಾನೆ, ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

“ವೇದ ಸ್ವಯಂಭೂ ಎಂಬ ವಾದಿ ಕೇಳಲವೋ. ಏಕೋ ದೇವೋ ರುದೋ ನ ದ್ವಿತೀಯಃ ಎಂದು ನಂಬುದು ಕಾಣಿರಣ್ಣಾ” ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ವೇದದ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ವೈದಿಕರನ್ನು ಬೆಚ್ಚಿ ಬೀಳಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಅಹಂ ಸರ್ವ ಜಗತ್ ಕರ್ತಾ, ಮಮ ಕರ್ತಾ ಮಹೇಶ್ವರಃ” ಎಂದು ವಿಷ್ಣು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬಸವಣ್ಣನವರು, ಅಗ್ರಹಾರಗಳ ಅಗ್ರಹಾರವಾಗಿದ್ದ ಬಾಗೇವಾಡಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಪಾದರಸನ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ತಾಯಿ ಮಾದಲಾಂಬಿಕೆ ಬಲದೇವನ ಸೋದರಿ. ಬಲದೇವರು ಬಿಜ್ಜಳನ ದಂಡನಾಯಕನಾಗಿದ್ದ. ಹೀಗೆ ಮೇಲ್ವಾತಿ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ

ಜನಿಸಿದ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಕೆಳವರ್ಗ ಮತ್ತು ಕೆಳಜಾತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದು ಹಾಗೂ ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಲ್ಲದೆ ತಾತ್ವಿಕ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಅವಿಶ್ರಾಂತವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ್ದು ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸದ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಮೈಲಿಗಲ್ಲುಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ. ಮಹಾವೀರ ಮತ್ತು ಗೌತಮ ಬುದ್ಧರಂಥ ಮಹಾಪುರುಷರು ಕೂಡ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಮನುಕುಲದ ಒಳಿತೇ ಅವರ ಧರ್ಮಗಳ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಸಾಂಸಾರಿಕ ಜೀವನದಿಂದ ವಿಮುಖರಾದರು. ಸ್ಥಗಿತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿರುದ್ಧವೇ ಅವರ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಆದರೆ ಸಮಾಜ ಕುರಿತಾಗಿ ಬಸವಣ್ಣನವರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ತೀವ್ರತೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಂಸಾರಿಕ ಬದುಕಿನಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗದ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸದಾ ತಾತ್ವಿಕ ಹೋರಾಟದಲ್ಲೇ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ವಿಪ್ರರ ಅರ್ಥಹೀನ ಬದುಕನ್ನು ಸ್ವತಃ ವಿಪ್ರರಾಗೇ, ಅಗ್ರಹಾರ ನಿವಾಸಿಯಾಗೇ ನೋಡಿದ್ದರು. ಅದರಿಂದ ಹೇಸಿಕೊಂಡು ಸಿಡಿದೆದ್ದು ಜನಕೋಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ಬಂದನು.

“ಹಾರುವನ ಭಕ್ತಿ ಓಡಿನೊಳಗೆ ಅಗೆಯ ಹೊಯ್ದಂತೆ
ಕೆಳಯಿಂಕೆ ಬೇರೂರದು, ಮೇಲೆ ಫಲವಾಗದು,
ಪ್ರಾಣಲಿಂಗದ ಪ್ರಸಾದವ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು
ಪ್ರಾಣಾಯ ಸ್ವಾಹಾ, ಅಪಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ,
ವ್ಯಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ,
ಉದಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ, ಸಾಮಾನಾಯ ಸ್ವಾಹಾ ಎಂಬ
ಕರ್ಮಗಳನೇನೆಂಬೆ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ.”

ಹೀಗೆ ಸಾತ್ವಿಕ ಕೋಪ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಬಸವಣ್ಣನವರು ನಮಗರಿಯದಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ಒಳಗನ್ನೆಲ್ಲ ಆವರಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

“ಮಮ ಕರ್ತ ಕೂಡಲಸಂಗನ ಶರಣರು ಅಕ್ಷಯರಧಿಕರು; ವಿಪ್ರರು ಕೀಳು ಜಗವೆಲ್ಲರಿಯಲು” ಎಂದು ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕು ವೈದಿಕರ ದ್ವಿಮುಖ ಧೋರಣೆಗಳು ಅವರಿಗೆ ಎಂದೂ ಸರಿಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

“ಏನಯ್ಯಾ ವಿಪ್ರರು ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆಯರು, ಇದೆಂತಯ್ಯಾ?
ತಮಗೊಂದು ಬಟ್ಟೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೊಂದು ಬಟ್ಟೆ!”

ಎಂಬುದು ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿತ್ತು. ವಿಪ್ರರ ಅನೇಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಅರ್ಥಹೀನವೆಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಮನಗಂಡಿದ್ದರು.

“ಕಿಚ್ಚು ದೈವವೆಂದು ಹವಿಯನಿಕ್ಕುವ ಹಾರುವರ ಮನೆಯಲು
 ಕಿಚ್ಚೆದ್ದು ಸುಡುವಾಗ
 ಬಚ್ಚಲ ನೀರು, ಬೀದಿಯ ಧೂಳ ಹೊಯ್ದು
 ಬೊಬ್ಬಿಟ್ಟೆಲ್ಲರ ಕರೆವರಯ್ಯಾ
 ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ
 ವಂದನೆಯ ಮರೆದು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.”

ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಭ್ರಮೆಗಳು ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ವಾಸ್ತವಗಳು ಎಂದೂ ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅರಿವಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಾರಿ ಮತ್ತು ತಮಗೊಂದು ದಾರಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ವಿಪ್ರರು ಎಂಥ ಹೀನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲುಪಬಲ್ಲರು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನವರು ನಾವೆಲ್ಲ ನಿಬ್ಬರಗಾಗುವಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

“ವಿಪ್ರರ ಕರೆದು ‘ನೃಪರುಗಳು ಇಪ್ಪರೆ
 ತಮ್ಮ ತಿಶುವಿನೊಡನೆ’ ಎಂದು ಬೆಸಗೊಂಡರೆ
 ‘ಇಪ್ಪರು, ಇಪ್ಪರು, ತಾವು ಬಿತ್ತಿದ ಫಲಗಳ
 ತಾವು ಉಣ್ಣದವರುಂಟೆ?’
 ಎಂದು ಕಣ್ಣ ಕಾಣದೆ ಹೇಳಿದರು
 ಅಣ್ಣಗಳು, ಕರ್ಮದ ಬಟ್ಟೆಯನು.”

ಕರ್ಮವಾದದ ಸಾಮಾಜಿಕ ದುಷ್ಪರಿಣಾಪವೇ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಪಾಪದ ಕಾರಣ ಕೀಳು ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ದುಷ್ಟ ಮನಸ್ಸುಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಅದಕ್ಕೆ ಅಮಾನುಷ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಬಸವಣ್ಣನವರು:

“ವೇದ ನಡನಡುಗಿತ್ತು, ಶಾಸ್ತ್ರವಗಲಿ ಕೆಲಕ್ಕೆ ಸಾರಿದ್ದಿತ್ತಯ್ಯಾ!
 ತರ್ಕ ತರ್ಕಿಸಲರಿಯದೆ ಮೂಗುವಟ್ಟಿದ್ದಿತ್ತಯ್ಯಾ!
 ಆಗಮ ಹೊರತೊಲಗಿ ಅಗಲಿದ್ದಿತ್ತಯ್ಯಾ!
 ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗಯ್ಯನು
 ಮಾದಾರ ಚೆನ್ನಯ್ಯನ ಮನೆಯಲುಂಡ ಕಾರಣ.”

ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಪರಮಾತ್ಮ ಕರ್ಮ, ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಅಸ್ವಶೃತೆಯ ಕಡುವೈರಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತೆಯೇ ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಯಾರ ಹೆದರಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲ.

“ವೇದಕ್ಕೆ ಬರೆಯ ಕಟ್ಟುವೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ನಿಗಳವನಿಕ್ಕುವೆ,
ತರ್ಕದ ಬೆನ್ನ ಬಾರನೆತ್ತುವೆ, ಆಗಮದ ಮೂಗ ಕೊಯ್ಯುವೆ ನೋಡಯ್ಯಾ,
ಮಹಾದಾನಿ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ,
ಮಾದಾರ ಚೆನ್ನಯ್ಯನ ಮನೆಯ ಮಗ ನಾನಯ್ಯಾ.”

ಎಂಬ ಅವರ ವಚನ ಶರಣಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೀಜಮಂತ್ರವಾಗಿದೆ.

ಈ ಶರಣಸಂಸ್ಕೃತಿ ಜೀವ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳು ಜೀವನ ಸುತ್ತ
ಸುತ್ತುತ್ತಲಿವೆ.

“ದೇವಲೋಕ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕವೆಂಬುದು ಬೇರೆ ಮತ್ತುಂಟೆ?

.....
ಶಿವಭಕ್ತನಿದ್ದ ತಾವೇ ದೇವಲೋಕ,
ಭಕ್ತನಂಗಳವೇ ವಾರಣಾಸಿ, ಕಾಯವೇ ಕೈಲಾಸ
ಇದು ಸತ್ಯ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ.”

ಎಂಬುದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಕೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ನಂಬಿಕೆ
ಜೀವಪ್ರಧಾನವಾದುದರಿಂದಲೇ ದಯವೇ ಧರ್ಮದ ಮೂಲವಾಯಿತು. ಇಂಥ
ದಯಾಮೂಲವಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮೇಲು ಕೀಳು ಹಿಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಗ:

“ವೇದಶಾಸ್ತ್ರದವರ ಹಿರಿಯರೆನ್ನೆ
ಮಾಯಾಭ್ರಾಂತಿ ಕವಿದ ಗೀತಜ್ಞರ ಹಿರಿಯರೆನ್ನೆ,
ಇವರು ಹಿರಿಯರುಗಳೇ?”

ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಸಾತ್ವಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವರು ಪಡೆದಿದ್ದರು.

“ಆವ ಕುಲವಾದಡೇನು? ಶಿವಲಿಂಗವಿದ್ದಡವನೇ ಕುಲಜನು.
ಕುಲವನರಸುವರೇ ಶರಣರಲ್ಲಿ, ಜಾತಿಸಂಕರವಾದ ಬಳಿಕ?”

ಈ ವಚನ, ಬಸವಣ್ಣನವರು ಜಾತಿವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಕಂಕಣಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದರ
ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಕೂಡಲಸಂಗನ ಶರಣರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಅಭಿಮಾನವಿದೆ.

“ಕೊಲುವನೇ ಮಾದಿಗ, ಹೊಲಸು ತಿಂಬುವನೇ ಹೊಲೆಯ
ಕುಲವೇನೋ ಅವಂದಿರ ಕುಲವೇನೋ?
ಸಕಲ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಲೇಸನೆ ಬಯಸುವ
ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗನ ಶರಣರೇ ಕುಲಜರು.”

ಈ ರೀತಿ ನವಸಮಾಜದ ಕುಲಜರನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ
ಕರ್ಮವಾದಿಗಳಿಗೆ

“ಮಹಾದಾನಿ ಕೂಡಲಸಂಗಯ್ಯನೊಲಿದು
ಮಾದಾರ ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಮನೆಯಲುಂಡ.
ವೇದವನೋದಿದವರು ಲಿಂಗವನೊಲಿಸಿ ತೋರಿದೊ.”

ಎಂದು ಸವಾಲು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

ಲಿಂಗಪೂಜೆ ಮಾಡಿಯೂ ಕರ್ಮವಾದದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಟ್ಟವರಿಗೆ ಅವರು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಕ್ರಮವಿದು.

“ಕಬ್ಬುನ ಪರುಷವೇಧಿಯಾದಡೇನು
ಕಬ್ಬುನ ಹೊನ್ನಾಗದಡಾ ಪರುಷವದೇಕೊ?
ಮನೆಯೊಳಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಹರಿಯದೊಡಾ ಚ್ಯೋತಿಯದೇಕೊ?
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವರ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಪೂಜಿಸಿ
ಕರ್ಮ ಹರಿಯದೊಡಾ ಪೂಜಿಯದೇಕೊ?”

ಕರ್ಮದ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದೇ ಪೂಜೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. (ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯನ್ನು ಓಡಿಸುವುದೇ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಭಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾದಂತೆ!) ಕರ್ಮವು ಕತ್ತಲೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾದರೆ; ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ ಬೆಳಕಿನ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ ಕೂಡಲಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗವಲ್ಲ; ಆ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗದ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಆತ್ಮಲಿಂಗವೇ ಆದಂಥ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದೇವ. ಈ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದೇವನೇ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಾಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವನಾದ. ಅವನು ‘Lord of the Meeting Rivers’ ಅಲ್ಲ. ಕೂಡುವಿಕೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಶ್ಲೇಷಣೆ ಆತ. ಕೂಡಲಸಂಗಮ ಎಂಬುದು ದ್ವಿರುಕ್ತಿ ಅಲ್ಲ. ಕೂಡುವ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಸಂಗಮದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಐಕ್ಯಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದಾಗುತ್ತಿದೆ.

“ಲಿಂಗವ ಪೂಜಿಸಿ ಫಲವೇನಯ್ಯಾ
ಸಮರತಿ, ಸಮಕಳೆ, ಸಮಸುಖವನರಿಯದನ್ನಕ್ಕ?
ಲಿಂಗವ ಪೂಜಿಸಿ ಫಲವೇನಯ್ಯಾ
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವರ ಪೂಜಿಸಿ
ನದಿಯೊಳಗೆ ನದಿ ಬೆರಸಿದಂತಾಗದನ್ನಕ್ಕ?”

ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದು ಮಾಡುವುದೇ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ ಎಂಬ ಮಹಾಶಕ್ತಿ. ಈ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವನೇ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರನ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುಗಳ ಗುಹೇಶ್ವರ, ಏಸುಕ್ರಿಸ್ತನ ಯಹೋವಾ, ಝರತುಷ್ಟನ ಅಹುರಮಜ್ಡಾ ಮತ್ತು ಪೈಗಂಬರರ ಅಲ್ಲಾಹ್. ಅಂತೆಯೇ

ಬಸವಣ್ಣನವರು “ಲಿಂಗದೇವನ ಪೂಜಿಸಿ ಕುಲವನರಸುವರೆ ಅಯ್ಯಾ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕುಲಗಳಿಲ್ಲ; ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇವರುಗಳಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಭೂಮಿ, ಒಂದೇ ಕುಲ, ಒಂದೇ ದೇವರು, ವರ್ಗ ಭೇದವಿಲ್ಲ, ಲಿಂಗಭೇದವಿಲ್ಲ, ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಅಜ್ಞಾನದ ಕತ್ತಲನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸುವ ಜಗಜ್ಜ್ಯೋತಿಯೇ ನಮ್ಮ ಬಸವಣ್ಣ. ಆ ಜಗಜ್ಜ್ಯೋತಿಯೇ ಮಹಾವೀರನಾಗಿ, ಬುದ್ಧನಾಗಿ, ಕ್ರಿಸ್ತನಾಗಿ, ಪೈಗಂಬರನಾಗಿ - ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ವಿಭೂತಿಪುರುಷರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಬೆಳಗುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಲೇ ಸಾಗುವುದು. ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಗಳು ಒಂದಾದರೂ ಇದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ!

ದಾಸೋಹ

ದಾನವು ಕರ್ಮವಾದದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಅದು ಕೊಡುವವನನ್ನು ಅಹಂಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವನ ಆತ್ಮಗೌರವವನ್ನೇ ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಬಹುದು. ಕೊಡುವವರಲ್ಲಿ ಕಿಂಕರಭಾವ ಮೂಡಬೇಕು ಎಂಬುದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ದಾನಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ದಾಸೋಹ ಬಂದಿತು.

“ಹಡೆದೊಡವೆ ವಸ್ತುವನು ಮೃಡಭಕ್ತರಿಗಲ್ಲದೆ

ಕಡಬಡ್ಡಿಯ ಕೊಡಲಾಗದು.

ಬಂದಡೊಂದು ಲೇಸು, ಬಾರದಿದ್ದಡೆರಡು ಲೇಸು.

ಅಲ್ಲಿದ್ದಡೆಯೂ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಬೋನ, ಇಲ್ಲಿದ್ದಡೆಯೂ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಬೋನ.

ಲಿಂಗದೊಡನೆ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಸಾರಿತ್ತಾಗಿ

ಬಂದಿತ್ತೆಂಬ ಪರಿಣಾಮವಿಲ್ಲ, ಬಾರದೆಂಬ ದುಃಖವಿಲ್ಲ.

ಇದು ಕಾರಣ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ

ನಿಮ್ಮ ಶರಣರಿಗಲ್ಲದೆ ಕಡಬಡ್ಡಿಯ ಕೊಡಲಾಗದು.”

ಶರಣರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡುವುದಲ್ಲ. ಕಡ ಅಥವಾ ಬಡ್ಡಿಯಿಂದ ಕೊಡುವುದೂ ಅಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವ ಶರಣರಿಗೆ ಕೊಡುವುದು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ವಿನಮ್ರವಾಗಿ ಕೊಡುವುದು. ನಂತರ ಆ ವಸ್ತುಗಳು ಮಿಗುತಾಯವಾದರೆ ಅವರು ಮರಳಿ ಕೊಡುವರು. ಅದು ‘ಒಂದು ಲೇಸು’. ಅಥವಾ ಅವರು ತೊಂದರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಶರಣರಿಗೆ ಕೊಡುವರು. ಇದು ‘ಎರಡು ಲೇಸು’. ಇದೇ ಕಮ್ಯೂನಿಜಂನ ‘ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ’!

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಇಂಥ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ವರ್ಗರಹಿತ ಸಮಾಜದ ರೂವಾರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅಣಬೂದಿಯಂತೆ ಇರುವ ಮನುಸಂಸ್ಕೃತಿ (ಇದಕ್ಕೆ ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬ ರೂಢಿಯ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ) ಇಂಥ ನವಸಮಾಜವನ್ನು ಹಾಳುಗೆಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು. ಬಸವನ ಕನಸಿನ ಸಮಾಜವನ್ನು ಇಂದಿನ ಕಾಲದ ಕಟ್ಟಳೆಯ ಒಳಗಡೆ ಪುನಾರಚಿಸಲು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಬಸವತತ್ವದ ಅನುಯಾಯಿ ಜಾತ್ಯತೀತನಾಗಿ, ವರ್ಗತೀತನಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಲಗೇರಿಗಳಿರುವ, ಸುಲಿಗೆ ಇರುವ, ವರ್ಗಭೇದ ಮತ್ತು ಲಿಂಗಭೇದ ಇರುವ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಸವ ತತ್ವಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ಆಚರಿಸುವ ಮತ್ತು ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡುವವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಸವ ತತ್ವಗಳೂ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಲಿಂಗಾಯತರಾಗಿರಬಹುದಷ್ಟೇ!

“ಒಲವಿಲ್ಲದ ಪೂಜೆ, ನೇಹವಿಲ್ಲದ ಮಾಟ;

ಆ ಪೂಜೆಯು, ಆ ಮಾಟವು

ಚಿತ್ರದ ರೂಹು ಕಾಣೆರಣ್ಣಾ, ಚಿತ್ರದ ಕಬ್ಬು ಕಾಣೆರಣ್ಣಾ;

ಅಪ್ಪಿದಡೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ, ಮೆಲಿದಡೆ ರುಚಿಯಿಲ್ಲ;

ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ, ನಿಜವಿಲ್ಲದವನ ಭಕ್ತಿ.”

ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ.

ಭಕ್ತಿಯು ಗುರು (ಆತ್ಮ), ಲಿಂಗ (ಪರಮಾತ್ಮ) ಮತ್ತು ಜಂಗಮ (ಆತ್ಮಸಮೂಹ) ವನ್ನು ಅರಿಯುವ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಈ ತ್ರಿವಿಧ ದಾಸೋಹ ಮಾಡುವುದೇ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಆತ್ಮವನ್ನು ಗುರುವಾಗಿ-ಗುರುವನ್ನು ಆತ್ಮವಾಗಿ, ಲಿಂಗವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿ - ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಲಿಂಗವಾಗಿ, ಜಂಗಮ ಜಗತ್ತನ್ನು ಜೀವಾತ್ಮರ ಸಮೂಹವಾಗಿ - ಸಕಲ ಜೀವಾತ್ಮರನ್ನು ಜಂಗಮವಾಗಿ ಕಾಣುವುದೇ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಸಮಾಜವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದೇ ಭಕ್ತಿಯ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಭಕ್ತಿಯ ಚಲನಶೀಲತೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಸದಾ ಜಡಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

“ಗೀತವ ಹಾಡಿದಡೇನು, ಶಾಸ್ತ್ರ- ಪುರಾಣವ ಕೇಳಿದಡೇನು

ವೇದ ವೇದಾಂತವನೋದಿದಡೇನು?

ಮನವೊಲಿದು ಲಿಂಗಜಂಗಮವ ಪೂಜಿಸಲರಿಯದವರು

ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದಡೇನು?

ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರನೊಲ್ಲ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ.”

ಇಲ್ಲಿ ‘ಲಿಂಗಜಂಗಮ’ ಎಂಬುದು ಸಮಾಜವೇ ಆಗಿದೆ.

ಈ ಸಮಾಜವನ್ನು ಭಕ್ತರು ಪೂಜಿಸುವುದು ಎಂದರೆ ಸಕಲ ಜೀವಾತ್ಮರು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಸಮಾನತೆಯಿಂದ ಬದುಕುವಂಥ ನವ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವುದು. ಅಂದರೆ ಮನುಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಿ ಶರಣಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು. ಸುಮ್ಮನೆ ಲಿಂಗವಂತರಾಗಿ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ?

“ಏತ ತಲೆವಾಗಿದಡೇನು ಗುರುಭಕ್ತನಾಗಬಲ್ಲದೆ

ಇಕ್ಕಳ ಕೈಮುಗಿದಡೇನು, ಭೃತ್ಯಾಚಾರಿಯಾಗಬಲ್ಲದೇ?

ಗಿಳಿಯೋದಿದಡೇನು ಲಿಂಗವೇದಿಯಾಗಬಲ್ಲದೇ?

ಕೂಡಲಸಂಗನ ಶರಣರು ಬಂದ ಬರವ, ನಿಂದ ನಿಲವ

ಅನಂಗಸಂಗಿಗಳೆತ್ತ ಬಲ್ಲರು.”

ಎಂಬುದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಅನಿಸಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಇದೇ ನಿಜವಾದ ಅನಿಸಿಕೆ. ಅದು ಕಾರಣ:

“ಕನ್ನಡಿಯ ನೋಡುವಾ ಅಣ್ಣಗಳಿರಾ, ಜಂಗಮವ ನೋಡಿರೆ,

ಜಂಗಮದೊಳಗೆ ಲಿಂಗಯ್ಯ ಸನ್ನಹಿತನಾಗಿಪ್ಪ.

ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮ ಒಂದೇ ಎಂಬುದು ಕೂಡಲಸಂಗನ ವಚನ.”

ಇಡೀ ಸಮಾಜವೇ ಲಿಂಗಯ್ಯನ ಪ್ರತೀಕವಾದಾಗ ಅಸ್ವಶೃತೆಗೆ, ಶೋಷಣೆಗೆ, ಜಾತೀಯತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಎಲ್ಲಿದೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ಜಂಗಮ (ಸಮಾಜ)ವು ಬಸವಣ್ಣನವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಯಿತು.

“ಎರೆದಡೆ ನೆನೆಯದು, ಮರೆದಡೆ ಬಾಡದು

ಹುರುಳಿಲ್ಲ ಹುರುಳಿಲ್ಲ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆ :

ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ ಜಂಗಮಕ್ಕಿರದಡೆ ಸ್ಥಾವರ ನೆನೆಯಿತ್ತು.”

ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯೇ ನಿಜವಾದ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯೆಂದರೆ ಮನುಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ನಶ್ವರಗೊಳಿಸಿ ಶರಣಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಈಶ್ವರಗೊಳಿಸುವುದು.

“ಉಂಬ ಜಂಗಮ ಬಂದಡೆ ನಡೆಯೆಂಬರು;

ಉಣ್ಣದ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಬೋನವ ಹಿಡಿಯೆಂಬರಯ್ಯಾ.”

ಇಂಥವರು ಲಿಂಗವಂತರಾದರೂ ಜಡಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಕ್ತಾರರೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

“ಬಂಡಿ ತುಂಬ ಪತ್ರೆಯ ತಂದು ಕಂಡಕಂಡಲ್ಲಿ ಮಜ್ಜನಕ್ಕಿರೆವಿರಿ.

ತಾಪತ್ರೆಯದ ಕಳೆದು ಪೂಜಿಸಿ, ತಾಪತ್ರೆಯವ ಲಿಂಗನೊಲ್ಲ.

ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ ಬರಿ ಉದಕದಲಿ ನೆನೆವನೆ.”

ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯೆಂಬುದು ಮನುಷ್ಯನ ಒಳಗನ್ನು ಬೆಳೆಗುವಂಥದ್ದು ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ವಿಕಸನಗೊಳಿಸುವಂಥದ್ದು, ದೃಢಸಂಕಲ್ಪಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವಂಥದ್ದು.

“ಎನಿಸುಕಾಲ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡಿ
 ಏವೆನಯ್ಯಾ ಮನದಲ್ಲಿ ದೃಢವಿಲ್ಲದನ್ನಕ್ಕೆ?”

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸಮಾಜವನ್ನು ಸದಾ ಜಾಗೃತ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಡಲು ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲದ ಪೂಜೆ ಬರಿ ಪೂಜೆಯಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂಥ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ ಮೆಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ.

“ಉದಯದ ಮಾಗಿಯ ಬಿಸಿಲು ಅಂಗಕ್ಕೆ ಹಿತವಾಯಿತ್ತು;
 ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಲು ಅಂಗಕ್ಕೆ ಕರಕರೀಣವಾಯಿತ್ತು;
 ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಭಕ್ತಿ ಹಿತವಾಯಿತ್ತು;
 ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಜಂಗಮಭಕ್ತಿ ಕರೀಣವಾಯಿತ್ತು;

ಇದು ಕಾರಣ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವನವರ ಬಲ್ಲನಾಗಿ ಒಲ್ಲನಯ್ಯಾ.”

ಬಸವಣ್ಣನವರ ಇಂಥ ಸಮಾಜಮುಖಿ ಮಸನ್ನು ಇಡೀ ಲೋಕದ ಅನುಪಮ ಆಸ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ತುಳಿತಕ್ಕೊಳಗಾದವರ ಪರ ಅವರು ಎಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಬದುಕಿದ್ದರೆಂದರೆ ಅಸ್ವಶ್ಯರಿಂದಲೂ ಮಹೋನ್ನತ ಸಾಧನೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅಚಲವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಉಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಜ ಬದಲಾವಣೆಯ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪ ಇದ್ದಿತ್ತಾದಕಾರಣ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವನಿಗಿಂತಲೂ ಮಾದಾರ ಚೆನ್ನಯ್ಯ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ!

“ಹೊಕ್ಕಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ನಿಮ್ಮೊಕ್ಕುದನುಂಬುವನ ಕುಲವೇನೋ!
 ದೇವಾ ನೀನೊಲಿದವನ, ಸ್ವಾಮಿ ನೀ ಹಿಡಿದವನ ಕುಲವೇನೋ!
 ಕುಲಕ್ಕೆ ತಿಲಕ ನಮ್ಮ ಮಾದಾರ ಚೆನ್ನಯ್ಯ,
 ನಿಮ್ಮಂದಧಿಕ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ.”

ಈ ಭಾವಪರವಶತೆ ರೋಮಾಂಚನಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನು ದೇವತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಇಂಥ ವಿಚಾರ ಹೊಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ!

ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೆಂಬುದು ಬರಿ ಅಂಗ್ಯೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವ ವಸ್ತುವಲ್ಲ ಅದು ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ ಕುರುಹು ಆಗಿದೆ.

“ಜಗದಗಲ ಮುಗಿಲಗಲ ಮಿಗೆಯಗಲ ನಿಮ್ಮಗಲ;
 ಪಾತಾಳದಿಂದವ ಅತ್ತತ್ತ ನಿಮ್ಮ ಶ್ರೀಚರಣ;
 ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಿಂದವ ಅತ್ತತ್ತ ನಿಮ್ಮ ಶ್ರೀಮುಕುಟ.
 ಅಗಮ್ಯ ಅಗೋಚರ ಅಪ್ರತಿಮ ಲಿಂಗವೆ, ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಯ್ಯಾ
 ಎನ್ನ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಚುಳುಕಾದಿರಯ್ಯಾ.”

ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವನು ಅಗೋಚರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಉತ್ಕಟ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಬಳಗಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಆತನ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ

ಆತ ಕುರುಹಾಗಿ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ! ಈ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದೇವನ ಬಲದಿಂದ ಮನುಷ್ಯರು ಬದಲಾಗುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ.

“ಎಡದ ಕೈಯಲಿ ಕತ್ತಿ, ಬಲದ ಕೈಯಲಿ ಮಾಂಸ,
ಬಾಯಲಿ ಸುರೆಯ ಗಡಿಗೆ, ಕೊರಳಲಿ ದೇವರಿರಲು
ಅವರ ಲಿಂಗನೆಂಬೆ, ಸಂಗನೆಂಬೆ

ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ, ಅವರ ಮುಖಲಿಂಗಿಗಳೆಂಬೆನು.”

ಅವರಿದ್ದ ಅಪಾರವಾದ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ಜನಸಮುದಾಯದ ಬಗೆಗಿನ ಆಳವಾದ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಈ ವಚನಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ.

ಲಿಂಗಧಾರಣೆಯಾದನಂತರ ಬಸವಣ್ಣನವರು ನೀಡುವ ಮೊದಲ ‘ಆದೇಶ’ವೆಂದರೆ “ಅಂಗದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗಸಾಹಿತ್ಯವಾದ ಬಳಿಕ ಸ್ಥಾವರ ದೈವಕ್ಕೆರಗಲಾರದು.” ವಿಶ್ವಾತ್ಮನನ್ನು ಅರಿಯಲು ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇರುವುದು ಮೊದಲ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಮೂರ್ತಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಿಕ್ಕಾಗದು. ಅದು ಪರಮಾತ್ಮನ ಕುರುಹು ಮಾತ್ರ ಎಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಈ ವಚನದಿಂದ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಉಳ್ಳವರು ಶಿವಾಲಯದ ಮಾಡುವರು,
ನಾನೇನು ಮಾಡುವೆ ಬಡವನಯ್ಯಾ,
ಎನ್ನ ಕಾಲೇ ಕಂಭ, ದೇಹವೇ ದೇಗುಲ, ಶಿರ ಹೊನ್ನಕಲಶವಯ್ಯಾ,
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ, ಕೇಳಯ್ಯಾ
ಸ್ಥಾವರಕ್ಕಳಿವುಂಟು ಜಂಗಮಕ್ಕಳಿವಿಲ್ಲ.”

ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ಜಂಗಮ ಸಂಬಂಧಿಯಾಗಿದೆ. ದೇಹವೇ ದೇಗುಲವಾಗಿ ಆತ್ಮವೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಂಶವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ವ್ಯಷ್ಟಿ-ಸಮಷ್ಟಿ ಅಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಅರಿಯದ ‘ಮಹಿಮ’ರು ತಾವೇ ಬೇರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ.

“ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡುವ ಮಹಿಮರೆಲ್ಲರೂ
ಸಲಿಗೆವಂತರಾಗಿ ಒಳಗೈದಾರೆ.
ಅನು ದೇವಾ ಹೊರಗಣವನು;
‘ಸಂಭೋಳಿ ಸಂಭೋಳಿ’ ಎನ್ನುತ್ತ ಇಂಬಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇನೆ.
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ
ನಿಮ್ಮ ನಾಮವಿಡಿದ ಅನಾಮಿಕ ನಾನು.”

ಈ ‘ಸಲಿಗೆವಂತಿಕೆ’ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ಮೇಲು ಕೀಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಬಲಿತರು (ಬಲಿಷ್ಠರು) ಸಲಿಗೆವಂತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ದಲಿತರು ಹೊರಗಿನವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಅಂತೆಯೇ ಬಸವಣ್ಣನವರು ದಲಿತರ ಜೊತೆ ಇರಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆ ಇರುವ ಕ್ರಮ ಅನನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದು ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಪ್ರಚ್ಛೇದಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಸಾತ್ವಿಕ ವ್ಯಂಗ್ಯವಿದೆ. ಬಲಿತ (ಸಲಿಗೆವಂತ) ರಾಗಿ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡುವವರನ್ನು 'ಮಹಿಮರು' ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆನು ದೇವಾ ಹೊರಗಣವನು (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ) ಎಂದುಕೂಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಹಟವಿದೆ. 'ಸಂಬೋಳಿ ಸಂಬೋಳಿ' ಎನ್ನುತ್ತ 'ಇಂಬಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇನೆ' ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯನಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸುವ ಧ್ವನಿ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಬೋಳಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಬಳಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ, ಇದು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಅಸಹಾಯಕತೆ ಹಾಗೂ ಆಕ್ರೋಶವನ್ನು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೇ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. 'ಸಂಬೋಳಿ'ಗೆ 'ಎಚ್ಚರ' ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಸಲಿಗೆವಂತರಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಪರವಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡುವ ಕ್ರಮ ಅನುಪಮವಾಗಿದೆ. ಮೇಲ್ವಾತಿ, ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಮಹಾನುಭಾವ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಳಜಾತೀಕರಣ ಮತ್ತು ಕೆಳವರ್ಗೀಕರಣಗೊಂಡು ನಮಗೆ ಮಹಾವೀರ, ಬುದ್ಧರನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ. 'ನಾಸ್ತಿಕ'ವಾದಿ ಮಹಾವೀರ ಮತ್ತು ಆಜ್ಞೆಯವಾದಿ ಬುದ್ಧ ಸ್ವತಃ ದೇವಸ್ವರೂಪರೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಬದುಕಿನಿಂದ ವಿಮುಖರಾದ ಕಾರಣ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಲೋಕದ ಜನರಿಂದ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಸಾಂಸಾರಿಗರು 'ಆ ಸಾಧನೆ ತಮ್ಮಿಂದಾಗುವಂಥದಲ್ಲ' ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಸಕರಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಏಸುಕ್ರಿಸ್ತ ಕೂಡ ವರ್ಣ ಮತ್ತು ವರ್ಗಭೇದವಿಲ್ಲದ 'ದೇವರ ರಾಜ್ಯ'ದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಆಗಿದ್ದ. ಆದರೆ ಆತ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ನಿರಂಜನನಾಗೇ ಉಳಿದ. ತದನಂತರ ಬಂದ ಮುಹಮ್ಮದ್ ಪೈಗಂಬರರು ಮೆಕ್ಕಾದಲ್ಲಿನ ಅಲ್ಲಾಹ್‌ನ ಮಂದಿರವಾದ ಕಾಬಾದ ಎಲ್ಲ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಮಾಡುವ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ೧೪ ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆ ಆ ಅರಬ್‌ಸ್ತಾನ ವಿವಿಧ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನರಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ಅನಾಗರೀಕತೆಗೆ ಕುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಅಂಥ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ ಏಕದೇವೋಪಾಸನೆಯ ಹಾಗೂ ಮೇಲು ಕೀಳುಗಳಿಲ್ಲದ, ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜೆಯಿಲ್ಲದ ಸರಳ ಸಹಜವಾದ ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಸಾಂಸಾರಿಗರಾಗಿ ಹೆಣಗಿದರು. ಭಾರಿ ಯಶಸ್ಸು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಅವರು ಸಾಕ್ರೆಟಿಸ್‌ನ ಹಾಗೆ ತತ್ವಾನ್ವಾನಿಯಾಗಿ ಸೀಜರ್‌ನ ಹಾಗೆ ಮಹಾವೀರನೂ ಆಗಿದ್ದರು ಎಂದು ಐರೋಪ್ಯ ಚಿಂತಕರು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆಹಾರ, ಬಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಮನೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಮನುಷ್ಯನ ಹಾಗೇ ಬದುಕಿನ ಪೈಗಂಬರರು ಉನ್ನತವಾದುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಅವರ ಸಾಧನೆಯ ಪಥದಲ್ಲಿ ಭಾರೀ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿದ್ದರೂ

ಅಸಹ್ಯವಾದ ಜಡಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬಿದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸಾಧನೆಯ ಪಥದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಜಮಾವಣೆಯಾಗಿ ಕೊಳೆತುನಾರುತ್ತಿರುವ, ಅಸಹ್ಯಕರವಾದ ಜಡಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮಾನವೀಯತೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಭಯೋತ್ಪಾದಕವಾದ ಸಮರ ಸಾರುತ್ತ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಲೋಕಾಯತರು, ನಂತರ ಮಹಾವೀರ, ಮತ್ತು ಬುದ್ಧ ಈ ಜಡಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುವವರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಿದ್ದರೂ ದಾರಿ ಸುಗಮವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಸವಣ್ಣನವರು ದೃಢನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರು. ಅಗ್ರಹಾರದ ಮೇಲ್ವಾತಿ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಬದುಕಿನ ನಿರರ್ಥಕತೆಯ ಪರಿಚಯ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾನುಭವವದಿಂದಲೇ ಆಗಿತ್ತು. ಬಿಜ್ಜಳನ ಭಂಡಾರಿಯಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ವರ್ಗದ ಬದುಕಿನ ಪರಿಯ ನೇರ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ತಾನು ಯಾವ ವರ್ಗದ ಪರ, ಯಾವ ಜಾತಿಗಳ ಪರ ಇರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಖಚಿತವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಬದುಕುತ್ತಲೇ ನಮಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾದರು. ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾದರು, ಜಗಜ್ಞೋತಿಯಾದರು.

ಮೇಲ್ವಾತಿ, ವೈದಿಕ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಅರಮನೆಯ ಉನ್ನತ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ಅರಿತ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಜಾತಿಯ ಟೊಳ್ಳುತನವನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

“ವ್ಯಾಸ ಬೋವಿತಿಯ ಮಗ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ

ಮಾತಂಗಿಯ ಮಗ, ಮಂಡೋದರಿ ಕಪ್ಪೆಯ ಮಗಳು,

ಕುಲವನರಸದಿರಿಂ ಭೋ! ಕುಲದಿಂದ ಮುನ್ನೇನಾದಿರಿಂ ಭೋ!

ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಕಬ್ಬಿಲ, ದೂರ್ವಾಸ ಮಚ್ಚಿಗ, ಕಶ್ಯಪ ಕಮ್ಮಾರ,

ಕೌಂಡಿನ್ಯನೆಂಬ ಋಷಿ ಮೂರು ಭುವನವರಿಯೆ ನಾವಿದ ಕಾಣಿಭೋ.

ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗನ ವಚನವಿಂತೆಂದುದು:

ಶ್ವಪಚೋಪಿಯಾದಡೇನು, ಶಿವಭಕ್ತನೇ ಕುಲಜಂ ಭೋ!”

ಇವರೆಲ್ಲಾ ಮೇಲ್ವಾತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಸಿದ್ಧಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರಲ್ಲ. ಜಾತಿಗೂ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಯಾವುದೇ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಜಾತಿಯೆಂಬುದು ಮಾನಸಿಕವಾದುದು, ದೈಹಿಕವಾದುದಲ್ಲ. ಜಾತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಕೈ, ಕಾಲು, ಕಣ್ಣು, ಹೃದಯ ಮತ್ತು ಮಿದುಳಿನ ರಚನೆಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾನವ ಪ್ರತಿಭೆ ಜಾತಿಗಳ ಕಾಣಿಕೆಯಲ್ಲ. ದೈಹಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಕಾಯಕಗಳ ಕಾಣಿಕೆ. ಕಾಯಕಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ಜಾತಿ ವಿನಾಶ ಮಾಡಿದಾಗ ಉದಯಿಸುವ ಲಹೋಸ ಸಮಾಜ ಮಾತ್ರ ಆರೋಗ್ಯಕರವಾಗಿರಬಲ್ಲದು. ಆದರೆ ಮಾನವ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕಂಡಿರುವುದು ಜಾತಿ, ಬುಡಕಟ್ಟು, ಜನಾಂಗ ಮತ್ತು ವರ್ಣಭೇದಗಳ ಸಮಾಜ. ಇದು ಬದಲಾಗಲೇಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸಂಕಲ್ಪ! ಅಂತೆಯೇ ಅವರು :

“ನ್ಯಾಯ ನಿಷ್ಠುರಿ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಪರ ನಾನಲ್ಲ.
ಲೋಕವಿರೋಧಿ ಶರಣನಾರಿಗಂಜುವವನಲ್ಲ;
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವರ ರಾಜತೇಜದಲ್ಲಿಷ್ಟನಾಗಿ.”

ಎಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ.

“ಹೊಲೆಯ ಹೊಲಬಿಗನಾದಡೆ
ಅವನ ಹೊರೆಯಲಪ್ಪುದು ಲೇಸು ಕಂಡಯ್ಯಾ.
ಹೊಲಬುಗೆಡದೆ ಲಿಂಗಶರಣೆನ್ನಿರಯ್ಯಾ,
ಹೊಲಬುಗೆಡಬೇಡ, ಶಿವಶರಣೆನ್ನಿರಯ್ಯಾ
ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗನ ಮಹಾಮನೆಯಲು
ಮಾದಾರ ಚೆನ್ನಯ್ಯ ಹೊಲಬಿಗನಯ್ಯಾ.”

ಜೀವನಪಥವನ್ನು ಅರಿತವನೇ ಮುಖ್ಯ. ಬರಿ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು ಮುಖ್ಯನಲ್ಲವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತು. ಭಕ್ತರೆನಿಸಿಕೊಂಡವರು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹಿತವಾಗುವ, ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಮತ್ತು ಭೌತಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವ ಕಾಯಕವನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಆ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ಮೇಲು ಕೀಳು ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಕಾಯಕವಾದರೂ ಸರಿ :

“ದೇವಸಹಿತ ಭಕ್ತ ಮನೆಗೆ ಬಂದಡೆ
ಕಾಯಕವಾವುದೆಂದು ಬೆಸಗೊಂಡಡೆ
ನಿಮ್ಮಾಣೆ! ನಿಮ್ಮ ಪುರಾತರಾಣೆ ! ತಲೆದಂಡ! ತಲೆದಂಡ!
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ ಭಕ್ತರಲಿ ಕುಲವನರಸಿದಡೆ
ನಿಮ್ಮ ರಾಣಿವಾಸದಾಣೆ.”

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಬರಿ ಕೆಳಜಾತಿಗಳ ಬೆಂಬಲಿಗರಾಗಿ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಕೆಳಜಾತೀಕರಣಕ್ಕೊಳಗಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಲೋಕದ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಸುವಂತಿದೆ. ಕೆಳಜಾತಿಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಕೆಳಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿನ ಅನೈತಿಕ ಸಂಕರದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿಯೂ ನಿಲ್ಲಬಯಸುತ್ತಾರೆ.

“ಚೆನ್ನಯ್ಯನ ಮನೆಯ ದಾಸನ ಮಗನು
ಕಕ್ಕಯ್ಯನ ಮನೆಯ ದಾಸಿಯ ಮಗಳು
ಇವರಿಬ್ಬರು ಹೊಲದಲು ಬೆರಣಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಂಗವ ಮಾಡಿದರು.
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ.”

ಕಾರ್ಮಿಕ ವರ್ಗದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅರಿಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಲ್ ಮಾರ್ಕ್ಸ್ ಹೊಸ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೇ ರೂಪಿಸಿದಂತೆ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಕುಲಗಳ ಮಹಾನುಭಾವದ

ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗಳ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಅರಿವಿನಿಂದ ಹೊಸ ಸಮಾಜವನ್ನೇ ರೂಪಿಸಿದರು. ಈ ಮಹಾನುಭಾವರ ಕಡೆ ಅವರು ಹಸುವನ್ನು ಕಂಡ ಕರುವಿನ ಹಾಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

“ಅಷ್ಟನು ನಮ್ಮ ಮಾದಾರ ಚೆನ್ನಯ್ಯ,
ಬೊಪ್ಪನು ನಮ್ಮ ಡೋಹರ ಕಕ್ಕಯ್ಯ,
ಚಿಕ್ಕಯ್ಯ ನಮ್ಮಯ್ಯ ಕಾಣಯ್ಯ,
ಅಣ್ಣನು ನಮ್ಮ ಕಿನ್ನರಿ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯ,
ಎನ್ನನೇತಕ್ಕರಿಯರಿ ಕೂಡಲಸಂಗಯ್ಯ.”

ಎಂದು ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಂತಃಕರಣದ ಆಳವನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದು. ಈ ಕೆಳಜಾತೀಕರಣದ ಮೂಲಕ ಅವರು ಹೊಸ ಹುಟ್ಟು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಧರ್ಮಸಂತಾನಿ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

“ಸೂಳೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಸಿನಂತೆ
ಆರನಾದಡೆಯೂ ‘ಅಯ್ಯಾ, ಅಯ್ಯಾ’ ಎನಲಾರೆ.
ಚೆನ್ನಯ್ಯನೆಮ್ಮಯ್ಯನು, ಚೆನ್ನಯ್ಯನ ಮಗ ನಾನು.
ಕೂಡಲಸಂಗನ ಮಹಾಮನೆಯಲಿ
ಧರ್ಮಸಂತಾನಿ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣನು.”

ಕೆಳಜಾತೀಕರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಕೆಳಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಹೊಸ ಸಮಾಜದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಶತಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

“ಅರಗು ತಿಂದು ಕರಗುವ ದೈವವನೆಂತು ಸರಿಯೆಂಬೆನಯ್ಯಾ,
ಉರಿಯ ಕಂಡಡೆ ಮುರುಟುವ ದೈವವನೆಂತು ಸರಿಯೆಂಬೆನಯ್ಯಾ,
ಅವಸರ ಬಂದಡೆ ಮಾರುವ ದೈವವನೆಂತು ಸರಿಯೆಂಬೆನಯ್ಯಾ,
ಸಹಜಭಾವ ನಿಜೈಕ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವನೊಬ್ಬನೇ ದೇವ.”

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಎಲ್ಲ ದೈವಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಇಷ್ಟಲಿಂಗದೇವನನ್ನು ಅವರ ಮನದಾಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೇಲ್ಸ್ತರಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವುದೆಂದರೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ. ಏಕೆಂದರೆ ಸನಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಬಂದ ಮೇಲ್ಸ್ತರದ ಕಲ್ಪನೆಯ ಸೋಂಕು ಇದಕ್ಕೆ ಬಡಿಯಬಾರದು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಸದಾ ಜಾಗೃತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

“ಉತ್ತಮ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನೆಂಬ
ಕಷ್ಟತನದ ಹೊರೆಯ ಹೊರಿಸದಿರಯ್ಯಾ,
ಕಕ್ಕಯ್ಯನೊಕ್ಕುದನಿಕ್ಕ ನೋಡಯ್ಯಾ,

ದಾಸಯ್ಯ ಶಿವದಾನವನೆಯ ನೋಡಯ್ಯ,
ಮನ್ನಣೆಯ ಚಿನ್ನಯ್ಯನನ್ನುವ ಮನ್ನಿಸ,
ಉನ್ನತ ಮಹಿಮ,
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ, ಶಿವಧೋ ಶಿವಧೋ.”

ಜನಸಮುದಾಯವನ್ನು ಕೆಳಜಾತಿಗಳ ನೈತಿಕಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ವಿಕಸನಗೊಳಿಸುತ್ತ ಕೆಳಜಾತಿಗಳವರನ್ನು ಮೇಲ್ಸ್ತರಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಿಧಾನ ಎಲ್ಲ ಅನಿಷ್ಟಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಪಾರುಮಾಡುವಂಥದ್ದಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ ದುಡಿಯಲು ಸಿದ್ಧರಾದ “ಕೂಡಲಸಂಗನ ಶರಣರ ಬರವೆನಗೆ ಪ್ರಾಣ ಜೀವಾಳವಯ್ಯಾ” ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಎದೆದುಂಬಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟಲಿಂಗದೇವ ಎಲ್ಲ ದೇವರಂತಲ್ಲ. ಆತ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿದವನು. ಅಂತೆಯೇ ಬಸವಣ್ಣನವರು “ಉತ್ತಪ್ಪಿಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಳಯಕ್ಕೆ ಹೊರಗಾದ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಂಗೆ ಮಾತಾಪಿತರುಗಳುಳ್ಳಡೆ ಹೇಳೀರೋ!” ಎಂದು ಆಹ್ವಾನ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಅದ್ವಿತೀಯ ದೇವರು, ಅದ್ವಿತೀಯ ಸಮಾಜ, ಅದ್ವಿತೀಯ ಮನುಜಕುಲ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಸವಣ್ಣನವರು ನಮಗೆ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವು ಕನಸುಗಳಾಗಿ ಉಳಿದಿವೆ.

ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲೋಕದ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಭಾವ ಮತ್ತು ತರ್ಕಗಳು ಶರಣಸಮಾಜದ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿವೆ. ಕಾಸಿ ಕಮ್ಮಾರರಾಗುತ್ತಾರೆ; ಬೀಸಿ ಮಡಿವಾಳರಾಗುತ್ತಾರೆ; ಹಾಸನಿಕ್ಕಿ ಸಾಲಿಗರಾಗುತ್ತಾರೆ; ವೇದವನೋದಿ ಹಾರುವರಾಗುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಶರಣ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಜಾತಿಯು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಕಾಯಕದಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಜಾತಿ ಅಳಿಸಿ ಕಾಯಕ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾವ ಕಾಯಕವೂ ಕೀಳಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಮತ್ತು ಕೃತಿಮ ಜಾತಿಗಳು ಶರಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಡೋಹರ ಕಕ್ಕಯ್ಯ, ಮಾದಾರ ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಅಂಬಿಗರ ಚೌಡಯ್ಯ, ಮೇದಾರ ಕೇತಯ್ಯ, ಸಮಗಾರ ಹರಳಯ್ಯ ಮುಂತಾದವರ ಹೆಸರುಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡವು. ಜಾತಿ ನಿರ್ಮೂಲನ ಎಂದರೆ ಜಾತಿ ಶಬ್ದಗಳ ನಿರ್ಮೂಲನವಲ್ಲ; ಜಾತಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಕಿತ್ತು ಹಾಕುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಶರಣರು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಅರಿಯದ ಲಿಂಗಪೂಜೆ ನಿಷ್ಫಲವಾದುದು. ಅಂತೆಯೇ ಬಸವಣ್ಣನವರು.

“ಅರ್ಥರೇಖೆಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಫಲವೇನು, ಆಯುಷ್ಯರೇಖೆ ಇಲ್ಲದನ್ನಕ್ಕರ!

ಹಂದೆಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಾಯುಧವಿದ್ದು ಫಲವೇನು?

ಅಂಧಕನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದರ್ಪಣವಿದ್ದು ಫಲವೇನು?

ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗನ ಶರಣರನರಿಯದವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ
ಲಿಂಗವಿದ್ದು ಫಲವೇನು? ಶಿವಪಥವನರಿಯದನ್ನಕ್ಕ.”

ಶಿವಪಥವು ಸರ್ವರೀತಿಯ ಸಮಾನತೆ ಕಡೆಗೆ ಒಯ್ಯುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ಸಮಾನತೆಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಪಡೆಯಲು ಸೆವನ್ ಕಮಾಂಡ್‌ಮೆಂಟ್ಸ್ (ಏಳು ಈಶ್ವರಾಜ್ಞೆ) ಕುರಿತು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

“ಕಳಬೇಡ, ಕೊಲಬೇಡ, ಹುಸಿಯ ನುಡಿಯಲು ಬೇಡ,
ಮುನಿಯಬೇಡ, ಅನ್ಯರಿಗೆ ಅಸಹ್ಯಪಡಬೇಡ,
ತನ್ನ ಬಣ್ಣಿಸಬೇಡ, ಇದಿರ ಹಳಿಯಲು ಬೇಡ,
ಇದೇ ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಿ, ಇದೇ ಬಹಿರಂಗ ಶುದ್ಧಿ,
ಇದೇ ನಮ್ಮ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವರನೊಲಿಸುವ ಪರಿ.”

ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವರನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಮಾಡುವಂಥದ್ದು ಏನೂ ಇಲ್ಲ! ಆದರೆ ಮಾಡದೇ ಇರುವಂಥವು ಏಳು ಇವೆ. ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡದ, ಕೊಲೆ ಮಾಡದ, ಸುಳ್ಳು ಹೇಳದ, ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಬರದ, ಬೇರೆಯವರ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದ, ತನ್ನ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಿಂದಿಸದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಂತರಂಗ ಹಾಗೂ ಬಹಿರಂಗ ಶುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿ ಬದುಕುವುದೇ ದೇವರ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗುವ ರೀತಿ. ನಾವೆಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಬದುಕಲಿಕ್ಕಾಗದೆ?

ಸಂಸ್ಕೃತಿ : ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ

ಮಾನವನ ಅರಿವು, ನಂಬಿಕೆ, ಚಿಂತನವಿಧಾನ, ನಡವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಕಾಣ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವ ಸ್ಪಂದನವೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಪರಂಪರೆ, ಭಾಷೆ, ವಿಚಾರಗಳೂ, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಪದ್ಧತಿಗಳು, ಕಲೆ, ಸಹಿತ್ಯ, ಧರ್ಮ, ಪ್ರದೇಶ ಒಟ್ಟಾರೆ ಇಡೀ ಮಾನವಕುಲದ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಎಲ್ಲ ನಡವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಔಚಿತ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಂದಿಗೆ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಮನುಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಸುವ ವಿವೇಕದ ಜೀವಾಳವೇ ನಿಜಸಂಸ್ಕೃತಿ.

ಈ ನಿಜಸಂಸ್ಕೃತಿ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಂಡಾಗ ಮತ್ತು ಅದು ಸದಾಕಾಲ ಹಾಗೇ ಬಹುಮುಖಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವಂಥ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದಾಗ ಚೈತನ್ಯಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾಗಿ ರೂಪು ತಾಳುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ನಿಂತಲ್ಲೇ ನಿಂತು ಕೊಳೆತ ನೀರಿನಂತಾಗುವುದೇ ಜಡಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಚಲನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ವಿಖೃತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಎಡೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ 'ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಜನಾಂಗಗಳ

ನಿಜಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ತಾಯಿಬೇರು ಒಂದೇ: ಆ ತಾಯಿಬೇರೆಂಬುದು ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಚೈತನ್ಯಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಎಲ್ಲ ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿನ ನಿಜಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತವಾಗಿದೆ.

ಅಂತೆಯೇ ಚೈತನ್ಯಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ. 'ದಯವೇ ಧರ್ಮದ ಮೂಲ' ಎಂದು ಮಿಡಿಯುತ್ತದೆ. 'ಈ ಜಗತ್ತು ಮಾನವ ಕೇಂದ್ರಿತವಲ್ಲ, ಜೀವಕೇಂದ್ರಿತ' ಎಂದು ಸಾರುತ್ತದೆ. ಸಕಲ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಲೇಸನೇ ಬಯಸುವ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸದಾ ತಲ್ಲೀನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಗಿಡ ಮರ ಬಳ್ಳಿಗಳು, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವಜಾಲ ಸಮತೋಲನಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಬರದಂತೆ ಬದುಕುವ ಕಲೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಒಂದು ಜನಾಂಗ (generation)ದ ಪ್ರತಿಭಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಇಂಥ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿ ಮುಂಬರುವ ಜನಾಂಗಗಳಿಗೆ ಬಳುವಳಿಯಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮಾನವ ತನ್ನ ಮತ್ತು ಬೇರೆಯವರ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ, ಸಮಾಜದಿಂದ, ಧರ್ಮದಿಂದ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಮಾನವ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗುವವರೆಗೆ ಮಾನವೀಯ ಚಳವಳಿಗಳು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ನಿಜಮನುಷ್ಯನ ಸಹಜಧರ್ಮವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ತಳಹದಿಯಾಗಿದೆ. ವೈವಿಧ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇದು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ತಿರುಳಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಚೈತನ್ಯಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಮೇಲೆ ಜಡಸಂಸ್ಕೃತಿ, ವಿಕೃತಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಮತಾಂಧತೆ, ಮೂಲಭೂತವಾದ, ಕೋಮುವಾದ, ಜಾತಿವಾದ, ಧಾರ್ಮಿಕ ದುರಹಂಕಾರ, ಜನಾಂಗದ್ವೇಷ, ಘರ್ಷಣೆ, ಕೊಲೆ, ಸುಲಿಗೆ, ಬಲಾತ್ಕಾರ, ಜನಾಂಗ ಹತ್ಯೆ, ಯುದ್ಧ ಮುಂತಾದ ಅನಿಷ್ಟಗಳು ಹಲ್ಲೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ವ್ಯಕ್ತಿ, ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಇಡೀ ವಿಶ್ವದ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ಚೈತನ್ಯಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಮುನ್ನಡೆಸುವುದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

ರಕ್ತಪಾತವಿಲ್ಲದ ಮತ್ತು ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದೇ ಚೈತನ್ಯಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕರ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ, ಶರಣರು, ಸಂತರು, ಸೂಫಿಸಂತರು, ದಾಸರು ಹಾಗೂ ಲಿಂಗ, ಭಾಷೆ, ಧರ್ಮ ದೇಶ ಭೇದಗಳಿಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಜಾತಿ, ವರ್ಗಗಳಿಲ್ಲದ ಸಮಾಜವನ್ನು ಬಯಸುವವರು ಇಂಥ ಚೈತನ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಇಂದು ಬಹುಮುಖಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತಿರುಳಿನೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಾಗರಿಕನ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದೇಶವು

ಧರ್ಮಾಂಧ ಫಾಸಿಸ್ ಶಕ್ತಿಗಳ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ದ್ವೇಷ ಹಬ್ಬಿಸುವ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭಾರತದ ಭಾವೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರತೆಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಒದಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಜನ ಸಮುದಾಯ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಬಸವ ಪಥ

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಾಜದ ಇತಿಹಾಸ ವರ್ಗ ಹೋರಾಟಗಳ ಇತಿಹಾಸವೇ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಕಾರ್ಲ್ ಮಾರ್ಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಎಂಗೆಲ್ಸ್ ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕ್ರಾಂತಿಯೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ರಾಂತಿಯು ಜಾತಿ, ವರ್ಗ, ವರ್ಣ ಭೇದಗಳನ್ನು ಅಳಿಸಿ ಹಾಕಬಯಸುವವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸದಾ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವಂಥದಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅರಳಿನಂತ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಂದ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳ ಜೊತೆಗೂಡಿಸಿದ ನಂತರ ಕಾಣುವ ಸಂಶ್ಲೇಷಣೆಯ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಯಬೇಕಿದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಬೆಲೆ ಕಾಸಿಗೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಫ್ಯಾಸಿಸ್ತರು ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೇಶ ಆಳುವ ದಿನಗಳು ದೂರವಿಲ್ಲ. ಕೋಮು ಮತ್ತು ಜಾತಿ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರಿದರೆ ದೇಶ ಭಿದ್ರ ವಿಚ್ಛಿದ್ರವಾಗುವ ದಿನಗಳು ದೂರವಿಲ್ಲ.

ಬಸವ ತೋರಿದ ದಾರಿಯು ಇಂಥ ಗಂಡಾಂತರಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಬಸವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಲೋಕಾಯತರು, ಬುದ್ಧ, ಮಹಾವೀರ, ಏಸುಕ್ರಿಸ್ತ, ಮುಹಮ್ಮದ್ ಪೈಗಂಬರ್, ಕಾರ್ಲ್ ಮಾರ್ಕ್ಸ್ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಮಾನವತಾವಾದಿ ಮಹಾನುಭಾವರೂ ನಮಗೆ ದಾರಿದೀಪಗಳಾಗಿ ಕಾಣತೊಡಗುತ್ತಾರೆ.

ಎಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ನಾಗರಿಕತೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳ ವಿಚಾರಧಾರೆಗೆ ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಬಸವಪ್ರಜ್ಞೆ. ಇಂಥ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಅನುಭವ ಮಂಟಪವಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಶರಣ ತನ್ನ ವಿಚಾರಧಾರೆಯನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಹರಿಯಬಿಟ್ಟು ಶರಣರ ಮಧ್ಯೆ ಸ್ವವಿಮರ್ಶೆ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಸತ್ಯದ ಪರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಮನಸ್ಸುಗಳೇ ಶರಣ ಸಂಕುಲದ ಸಂಪತ್ತಾಯಿತು. ಮನುಷ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಒಳಿತಾಗುವುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಮತ್ತು ಕೆಡಕಾಗುವುದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ನೈತಿಕ ಶಕ್ತಿ ಶರಣರಿಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ಸತ್ವದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಅನುಭವ ಮಂಟಪವು ಶರಣರು ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಅನುಪಮ ಕಾಣಿಕೆ.

ಶರಣರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವೆಂಬುದು ಕರ್ತಾರನ ಕಮ್ಮಟವಾಗಿದೆ. ಶರಣರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾವುದೂ ಹೊರಗಿನದಲ್ಲ; ಕೆಟ್ಟದ್ದಾವುದೂ ಒಳಗಿನದಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಮಾನವರು,

ಧರ್ಮಗಳು, ಪ್ರದೇಶಗಳು ಶರಣರಿಗೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು. ಸಮಸುಖ ಸಾರುತ್ತಿರಬೇಕು. ಎಲ್ಲವೂ ಸಮಾನತೆಯ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲಿರಬೇಕು.

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಇಂಥ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಸಮಾಜಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದ ಮಹಾವೀರ ಮತ್ತು ಅರಿಹಂತ. ಅವರು ಮಹಾವೀರ ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಅಮಾನುಷವಾದ ಎಲ್ಲ ಪದ್ಧತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಅವಿಶ್ರಾಂತವಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದರು. ಅವರು ಅರಿಹಂತ; ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ಅರಿಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತ ವಿಜಯ ಸಾಧಿಸಿದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಪುರುಷರಾದರು. ಇಂಥ ಬಸವಪ್ರಜ್ಞೆಶರಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜೀವನಾಡಿಯಾಗಿದೆ.

“ಶಿವ ಶೀವಾ, ಮೂರ್ತಿಗೆ ಸತ್ಯಶುದ್ಧ ಉಂಟೆಂಬಿರಿ :

ಸತ್ಯಶುದ್ಧವುಳ್ಳವಂಗೆ ಗುರುವಿಲ್ಲ, ಸತ್ಯಶುದ್ಧವುಳ್ಳವಂಗೆ ಲಿಂಗವಿಲ್ಲ,

ಸತ್ಯಶುದ್ಧವುಳ್ಳವಂಗೆ ಜಂಗಮವಿಲ್ಲ, ಸತ್ಯಶುದ್ಧವುಳ್ಳವಂಗೆ ಪ್ರಸಾದವಿಲ್ಲ,

ಸತ್ಯಶುದ್ಧವುಳ್ಳವಂಗೆ ಗಣತ್ವವಿಲ್ಲ, ಕೇಳಿರೆ,

ಸತ್ಯಶುದ್ಧ ದೇವರಿಗೆ ಉಪಚಾರವುಂಟು :

ಸತ್ಯಶುದ್ಧ ದೇವರಿಗೆ ಧ್ಯಾನ, ಮೌನ, ಅನುಷ್ಠಾನವುಂಟು;

ಸತ್ಯಶುದ್ಧ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಜಪ, ತಪ, ಸಂಜೆ, ಸಮಾಧಿ,

ಹೋಮ, ನೇಮ, ನಿತ್ಯ, ಅಷ್ಟವಿಧಾರ್ಚನೆ, ಷೋಡಶೋಪಚಾರವುಂಟು!

ಆದ ಕಾರಣ ಇಂತಪ್ಪ ಸತ್ಯಶುದ್ಧ ಗುರುವಿಂಗೆ ಶರಣೆನ್ನೆ,

ಇಂತಪ್ಪ ಸತ್ಯಶುದ್ಧ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಶರಣೆನ್ನೆ,

ಇಂತಪ್ಪ ಸತ್ಯಶುದ್ಧ ಜಂಗಮಕ್ಕೆ ಶರಣೆನ್ನೆ,

ಇಂತಪ್ಪ ಸತ್ಯಶುದ್ಧ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ಕೈಯಾನೆ!

ಇವರೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಕ್ಕಳು!

ಎನಗೆ ಸತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ, ಅಸತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ;

ಆವ ಸಹಜವೂ ಇಲ್ಲದ ಲಿಂಗೈಕ್ಯ ಕಾಣಾ,

ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ.”

ಇದು ಬಸವ ಪ್ರಜ್ಞೆ! ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಎಲ್ಲ ಅನಿಷ್ಟಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸುತ್ತ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಒಯ್ಯುವ ಪರಿ ಇದು! ಇಂಥ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯಿಂದ ಮಾನವ ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಬಸವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡ ಶರಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಸಾಧಿಸುವ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಮಟ್ಟವಿದು - ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೀಗೆ ಶರಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಚೈತನ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪವಾಗಿದೆ. ಮಾನವನ ಅಂತರಂಗ

ಬಹಿರಂಗದ ಔನ್ನತ್ಯ ಸಾಧನೆಯೇ ಇದರ ಗುರಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಆಲಸ್ಯವೆಂಬುದಿಲ್ಲ; ಭೇದವೆಂಬುದಿಲ್ಲ.

“ಸ್ವಯಂ ಲಿಂಗದನುಭಾವ ತನಗೆ ದೊರಕೊಂಡ ಬಳಿಕ
ದೇವಲೋಕವೆಂಬುದೇನೊ, ಮರ್ತ್ಯಲೋಕವೆಂಬುದೇನೊ?
ಆವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಭೇದವೇನಯ್ಯಾ?
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ ಬಳಿಕ ಆಲಸ್ಯವುಂಟೆ?”

ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಇಷ್ಟೊಂದು ಉನ್ನತಕ್ಕೇರಿಸುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಮ್ಮ ನೆಲದಲ್ಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದಾಗ್ಯೂ ನಾವು ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದೇವೆ? ಏನೀ ಅವಸ್ಥೆ? ನಮ್ಮ ಜನಸಮುದಾಯ ಈ ಅನರ್ಥ್ಯರತ್ನವನ್ನು ತಮ್ಮದಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಶತಮಾನಗಳು ಬೇಕು.

ಸಂಕ್ರಮಣ ನವೆಂಬರ್ - ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೯೮

ಕವಿ-ಕೃತಿ ಪರಿಚಯ

ರಂಜಾನ್ ದರ್ಗಾ ನೆನಪಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಕಾಲು ಶತಮಾನದ ಹಿಂದಿನ ದಿನಗಳು ಕಣ್ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಜಾತಿ-ವರ್ಗಗಳಿಲ್ಲದ ಸಮಾಜದ ಕನಸನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಮಗೆ ಸೋವಿಯತ್ ದೇಶ ಆದರ್ಶವಾಗಿತ್ತು. ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದೆ. ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಮಾಯಾಮೃಗದ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದ ಆ ಸಮಾಜವಾದಿ ನಾಡು ಈಗ ಹಾಳಾಗಿದೆ.

ಜಾಗತೀಕರಣದ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಸಂಕ್ರಮಣ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ತಳಮಳ ರಂಜಾನ್ ದರ್ಗಾ ಅವರನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರು ಕಾಲ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋಗುವಂಥವರಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಜನತಂತ್ರದ ಬೇರುಗಳು ಸಡಿಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ 'ಅಮೃತ ಮತ್ತು ವಿಷ'ದಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗಾಗಿ ದರ್ಗಾ ಹುಡುಕಾಟ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಮತಾಂಧತೆಯ ಕಿಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಬತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಮಾನವತೆಯ ಜೀವಸೆಲೆಯನ್ನು ಅವರು ಇಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರವರೆಗೆ, ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ನಿಂದ ನೆರೂದಾ ವರೆಗೆ ಜೀವ ಸಂಕುಲದ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದ, ಶ್ರಮಿಸಿದ ಎಲ್ಲರನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ, ಕತ್ತಲ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ನೀಡುತ್ತದೆ.

೪. 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' : ಹಾಗೆಂದರೇನು?

- ಡಾ. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ

ಅರ್ಥದ ಎಳೆದಾಟ

'ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಂಪರೆಗಳು ಭವ್ಯವಾದವು, ಪುರಾತನವಾದವು. ಜಾಗತೀಕರಣದಿಂದ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣವಾಗುತ್ತಿದೆ, ನಾವು ಅವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು' - ಇಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಇವನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕ ನಾಯಕರು, ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಆಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುವಾಗ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ'ಯ ಬಗ್ಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಭಾವವೆಂದರೆ - ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಅಥವಾ ದೇಶದ ಒಂದು ಸಾಂಕೇತಿಕ ಗುರುತು (ಐಡೆಂಟಿಟಿ), ಅದು ಪವಿತ್ರವೂ ಪ್ರಾಚೀನವೂ ಆದುದು, ಹಿರೀಕರಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು, ನಾವನ್ನು ಆದರಿಸಬೇಕು, ಅನುಕರಿಸಬೇಕು, ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಅನ್ಯರ ಆಕ್ರಮಣಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇವೆಲ್ಲ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ'ಗೆ ಇರುವ ಸಾಮಾನ್ಯವೂ ಜನಪ್ರಿಯವೂ ಆದ ಅರ್ಥದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು. ಆದರೆ ಇವು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಿರುವ ಅನೇಕ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಗೆ ಬಂದರೆ ಈ ಜನಪ್ರಿಯ ಅರ್ಥಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ನಂಬಿದವರಿಗೆ 'ಕರ್ನಾಟಕದ ದೇವಾಲಯಗಳು ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂದಾಗ ಸಮಸ್ಯೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. 'ಗ್ರಾಮೀಣ ಬೈಗುಳಗಳು: ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂತಲೋ, 'ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಗಳು: ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' ಎಂಬ ವಿಷಯ ಬಂದಾಗ ಗಾಬರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಧರ್ಮ ಕಲೆ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನೋಡುವುದೇನೋ ಸರಿ. ಆದರೆ ನೈತಿಕವಾಗಿ 'ಕೇಡು'ಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿರುವ ಬೈಗುಳ, ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆ, ಅಸ್ವಶ್ಯತೆ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂದು ಗೊಂದಲ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು 'ಹಿರೀಕರು ಮಾಡಿದ ಪವಿತ್ರ ಆದರ್ಶಮೌಲ್ಯಗಳ ಸಾಧನ' ಎಂಬ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಿರುವುದೇ ಆಗಿದೆ.

ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಜನಪ್ರಿಯ ಅರ್ಥದಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ತಾತ್ವಿಕ ಅರ್ಥಗಳವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಸ್ವರಗಳಿವೆ. ಈ ಸ್ವರಗಳಿಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ಜ್ಞಾನಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳದೇ ಆದ ಆಯಾಮಗಳಿವೆ. ಈ ಅರ್ಥಸ್ವರಗಳೂ ಅವುಗಳ ಆಯಾಮಗಳೂ ನಿರಂತರ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಚರ್ಚೆಗೆ ಮೊದಲು, 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬುದು ಕೊನೇ ಪಕ್ಷ ಎಂಟು ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

- ಅ. 'ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಿದ್ಧಿಯರಿಗೆ ಆಫ್ರಿಕನ್ ಮೂಲದ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಪರಿಸರದ ಅನ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ದ್ವೀಪದಂತೆ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.' ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದರೆ ಜೀವನಕ್ರಮ ಎಂದರ್ಥ.
- ಆ. 'ಆಧುನಿಕ ನಗರ ಜೀವನವು ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿನ ಯುವಕರನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತಿಹೀನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ' ಇಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬುದು ನಾವು ಮನ್ನಿಸುವ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಭ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಮೌಲ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ.
- ಇ. 'ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ'. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಎಂದರೆ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಭಾಷಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಮುಂತಾಗಿ ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯವಾದ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲನೆ ಎಂಬ ಗ್ರಹಿಕೆಯಿದೆ.
- ಈ. 'ಗೊಂಡಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಈಗ ಮಹಾನಗರಗಳ ಜೀವನದ ಅಂಗವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಬ್ದವು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ವರ್ತನೆ, ಸಹಜ ಸ್ವಭಾವ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ.
- ಉ. 'ಸರಕಾರವು ಒಂದು ಸೂಕ್ತವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೀತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ' ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅರ್ಥವು ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ನಾಟಕ, ನೃತ್ಯ, ಇತ್ಯಾದಿ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಚಟುವಟಿಕೆ ಎಂದಾಗಿದೆ.
- ಊ. 'ನಮ್ಮ ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ'. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಎಂದರೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಎಂದರ್ಥ.
- ಎ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು 'ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ' 'ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬ ತಲೆಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದರೆ ಚರಿತ್ರೆ ಎಂಬ ಸೂಚನೆಯಿದೆ.

ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಗಮನಿಸಿದರೆ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ನಾವು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನರ ಪರಂಪರೆ ಎಂಬ ಜನಪ್ರಿಯ ಅರ್ಥ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಜೀವನಕ್ರಮ,

ಸಭ್ಯತೆ, ಸಹಜಸ್ವಭಾವ ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯತೆ, ಕಲಾಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ಸಾಮಾಜಿಕವಾದುದು, ಇತಿಹಾಸ ಮುಂತಾದ ಅರ್ಥಗಳೂ ಇವೆಯೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೊಂದು ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಶಬ್ದದ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥವೇನು? ಈ ಶಬ್ದ ಯಾವಾಗ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿತು? ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಯಾವರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ? ಇದರ ಚರಿತ್ರೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ವ್ಯಾಪಾರ ಬಳಕೆ

೨೦ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾದ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ ಒಂದು. ಈ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಹುಟ್ಟಿರುವ ವಿವಿಧ ಪರಿಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮಗಳ ಹೆಸರ ಜತೆ ಸೇರಿಸಿ ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಇಸ್ಲಾಂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ. ಜಾತಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿ ಸಿದ್ಧಿಯರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ದಲಿತ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ. ಜರ್ಮನ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬ ದೇಶವಾಚಕಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ಮರಾಠಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇವು ಭಾಷಾವಾಚಕಗಳು. ಬಂಗಾಳ ಅಥವಾ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಾಂತ್ಯವಾರು ಪರಿಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ನಗರ ಇಲ್ಲವೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎನ್ನುವುದುಂಟು. ಪರ್ಯಾಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪ್ರತಿಸಂಸ್ಕೃತಿ - ಹೀಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಆಶಯ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿವೆ. ಕುವೆಂಪು 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕ್ರಾಂತಿ' ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ "ಹೊಲೆಮಾದಿಗರ ಹಾಡು" ಹಿನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ 'ಸ್ಥಗಿತ ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ. ಲೆನಿನ್‌ಸ್ ದುಡಿವರ್ಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕಾರ್ಮಿಕರ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ (೧೯೬೭). ಸಮಾಜವಾದಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬ ಪರಿಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾವೊ ಬಳಸುತ್ತಾನೆ. ಕೃಷಿಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪುಸ್ತಕಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಿನಿಮಾಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಯುದ್ಧಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಹಿಪ್ಪಿಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಬಾಂಬ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿ - ಇತ್ಯಾದಿ ಪರಿಭಾಷೆಗಳೂ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿವೆ. ಅಡ್ಡಗರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಕವನದಲ್ಲಿ 'ಬೊಗಳೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ದಲಿತ ಸಂಘರ್ಷ ಸಮಿತಿಯು ಒಂದು ಕಡೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಗೋಡೆಬರೆಹದಲ್ಲಿ "ಅವ್ವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಿ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ" ಎಂದಿತ್ತು.

'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಶಬ್ದ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಹಲವಾರು ಆಶಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷೆಗಳೂ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿವೆ. ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅರ್ಥವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು

ವಿಸ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಶೇಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಬ್ದವು ಗುಣಸೂಚಕವಾಗಿದೆ. ಉದಾ: ನಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದರೆ ನಗರಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಗಡಿಬಿಡಿ, ಯಾಂತ್ರಿಕತೆ, ನಾಜೂಕುತನ ಇತ್ಯಾದಿ ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಎಂದರ್ಥ. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಈ ಬಹುರೂಪೀ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದ 'ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ'ದ ಅರ್ಥವೂ ಸೇರಿದೆ.

ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಿಭಾಷೆಯು ಜನಪ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾದ ಅರ್ಥಗಳ ಜತೆಗೆ, ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ ಇದ್ದು, ಅದು ಕೋಟ್ಯಂತರ ಹಣವನ್ನು 'ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ' ಎಂದು ತಾನು ಭಾವಿಸಿರುವ ಬಾಬಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಉದಾ: 'ಹಂಪಿ ಉತ್ಸವ'ದಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಜರುಗಿಸುವುದು, ಕಲಾವಿದರು-ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ನೀಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ತಾನು ನಾಡಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಅದು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬುದು ಭಾರತದ ಬಲಪಂಥೀಯ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಿಭಾಷೆಯಾಗಿರುವುದು. 'ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ' ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ದೇಶಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿದ ಧರ್ಮದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಭಾವುಕ ಅರ್ಥದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನದ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ, ಗುಣಸೂಚಕ ಅರ್ಥದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕೋಮುರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ವಿಭಜಿಸುವ ಮಾಪಕವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕವೂ ವಿಭಿನ್ನವೂ ಆದ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಶಬ್ದದ ಮೂಲ ಯಾವುದು? ಪರಿಭಾಷೆಯಾಗಿ ಇದು ನಡೆದು ಬಂದ ಹಾದಿ ಯಾವುದು? ಈ ಚರಿತ್ರೆ ಕುತೂಹಲಕರವಾಗಿದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬುದು ಇದೆಯೇ?

ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಂದರೆ, 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬುದು ನಿಜವಾಗಿ ಇದೆಯೇ? ತಾತ್ವಿಕ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದಾದರೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎನ್ನುವಂತಹ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. 'ಪರಂಪರೆ' 'ನಾಗರಿಕತೆ' ಮುಂತಾದವುಗಳಂತೆ ಇದೂ ಒಂದು ಬೌದ್ಧಿಕ ರಚನೆ; ನಾವು ತುಂಬಿದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಪರಿಭಾಷೆ. ಎಂತಲೇ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಶಬ್ದವಿಲ್ಲ. 'ನಿಮ್ಮ ಜಾತಿ ಧರ್ಮ ಯಾವುದು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಜನ ಸಲೀಸಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ನಿಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಯಾವುದು?'

ಎಂದರೆ ತಡಬಡಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಜಾತಿಮತಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಾಸ್ತವ. 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬುದು ಬೌದ್ಧಿಕ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುವವರು ಬಳಸುವ ಒಂದು ಪರಿಭಾಷೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪರಿಭಾಷೆಯಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲೂ ಈ ಕುರಿತು ಖಚಿತ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ. ಸಿಕ್ಕರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಕಂಡರೆ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಒಂದು ಸಂವಾದಿಯಾದ ಶಬ್ದವೇ ಇಲ್ಲ. ಇರುವ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತದ್ದು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತಕರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದ ಡಿವಿಜಿ "ಪುರಾತನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ಪ್ರಯೋಗ ಬಹಳ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ...ಸಂಸ್ಕೃತನ ಗುಣಸಂಪತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಬ್ದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈಗ ಹದಿನೈದು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರೂಢಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆ" ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದರು (೧೯೮೨:೫೧೫). 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಹುಡುಕಲು ಯತ್ನಿಸಿದ ಟಿ.ಎಸ್. ಎಲಿಯಟನಿಗೆ ಕೂಡ ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಶಬ್ದವು ಅರ್ಥ ಖಚಿತ ಇಲ್ಲದೆ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಖಚಿತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಹುಡುಕಲು ಪ್ರಚೋದನೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು, ಯುನೆಸ್ಕೋ ತನ್ನ ಧೈಯೋದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಸಾರುವ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ 'ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ' ಎಂಬ ಶಬ್ದ. ಎಲಿಯಟ್ 'ಒಂದು ಶಬ್ದ ದುರುಪಯೋಗ ಆಗುವ ತನಕ ಅದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವ ಒತ್ತಡವೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ (೧೯೪೮:೧೩).

'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಶಬ್ದದ ಚರಿತ್ರೆ

'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವು 'ಸಂಸ್ಕೃತ', 'ಸಂಸ್ಕಾರ' ಮುಂತಾದವು ಹುಟ್ಟಿದ ಮೂಲದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಕಾರ ಎಂದರೆ, ಸುಧಾರಿಸಿದ, ನಯಗೊಳಿಸಿದ, ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಿದ ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮುಂತಾದ ಅರ್ಥಗಳಿವೆ. ಈ ಅರ್ಥಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಕಚ್ಚಾತನದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವ, ಸುಧಾರಿಸುವ, ಶ್ರೇಣೀಕರಿಸುವ ಮತ್ತು ಪವಿತ್ರೀಕರಿಸುವ ಕಚ್ಚಾತನದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವ, ಸುಧಾರಿಸುವ, ಶ್ರೇಣೀಕರಿಸುವ ಮತ್ತು ಪವಿತ್ರೀಕರಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿವೆ. 'ಸಂಸ್ಕೃತ' ಎಂಬ ಪದವೂ ಪ್ರಾಕೃತಕ್ಕೆ (ಪ್ರಕೃತಿಗೆ) ಭಿನ್ನವಾದುದು. ವ್ಯಾಕರಣಶುದ್ಧ ಎಂಬರ್ಥಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧೀಕರಿಸುವ, ಸಂಸ್ಕರಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆ ಇವೆಲ್ಲ ಶಬ್ದಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿವೆ.

ನಂತರದ ಒಂದು ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂದರೆ 'ಸಮುದಾಯ ಒಂದರ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನ ವಿಧಾನಗಳ ಮೊತ್ತ' ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಇದು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಬಂದುದಾಗಿತ್ತು. ಸಮುದಾಯವೊಂದರ ಜೀವನ ವಿಧಾನ

ಎಂದರೆ, ಉಡುವ ಬಟ್ಟೆ, ಉಣ್ಣುವ ಊಟ, ಆಡುವ ಮಾತು, ಮಾಡುವ ಆಚರಣೆ, ನಂಬಿದ ನಂಬಿಕೆ ಮುಂತಾಗಿ ಇಡೀ ಬದುಕಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಮಸ್ಯೆ ಎಂದರೆ, ಜನಾಂಗ ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ್ದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಆಡುವ ಭಾಷೆ, ಹುಟ್ಟಿದ ಜಾತಿ, ಅನುಸರಿಸುವ ಧರ್ಮ, ವಾಸಿಸುವ ಪ್ರದೇಶ ಈ ಆಧಾರಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಆಧಾರಗಳಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪಿಯಾದ ಜೀವನ ವಿಧಾನವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಜಾತಿ, ಧರ್ಮಗಳ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಂಘಟಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೂ, ಅದರಲ್ಲೇ ವರ್ಗಭಿನ್ನತೆಗಳು, ಒಳಪಂಗಡಗಳು, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು, ನಗರ-ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಂತರಗಳು ಇವೆ. ಇವು ಭಾಷೆ, ಊಟ, ಉಡುಪು, ದೈವ, ಕೊಡುಕೊಳ್ಳು, ಆಚರಣೆ, ನಂಬಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿವೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಒಳಗೆ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ದಲಿತರ ಎಡಗೈ ಬಲಗೈ ಜಗಳಗಳನ್ನು ಕಂಡರೆ, 'ದಲಿತ ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬುದು ಏಕರೂಪಿಯಾದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. 'ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂದಾಗಲೂ ಅಷ್ಟೇ. ಸುನ್ನಿ, ಶಿಯಾ, ಬ್ಯಾರಿ, ನದಾಫ, ನವಾಯಿತ-ಹೀಗೆ ಪದರುಗಳ ಲೋಕವೊಂದು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಪಂಗಡಗಳಿವೆ? ಸ್ಮಾರ್ತರಲ್ಲಿಯೇ ಶಿವಳ್ಳಿ, ಹವ್ಯಕ, ಹೊಯ್ಸಳ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಂತೆಲ್ಲ ಬೆಡಗುಗಳಿವೆ. ಅಖಿಲ ಭಾರತೀಯವೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಘಟಿತವೂ ಆಗಿರುವ ಜಾತೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಮುದಾಯಗಳ ಕತೆಯೇ ಹೀಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಸಡಿಲವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಹಿಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಸರ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಜೀವನಕ್ರಮದ ಮೂಲಕ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರವು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಭಾರತದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಛಿದ್ರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಮಾನಸಿಕ ಪಕ್ಷತೆ', 'ಒಂದು ದೇಶದ ಅಥವಾ ಜನಾಂಗದ ಮಾನಸಿಕ ಸಾಧನೆ' ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ನಿಘಂಟುಗಳು ಕೊಡುತ್ತವೆ (ಕಸಾಪ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು, ಸಂ.೮, ೧೯೮೫:೮೨೨೩). ಆದರೆ ಈ ಅರ್ಥಗಳೆಲ್ಲ ಈಚೆಗೆ ಸೇರಿದಂತಹವು. ಕಿಟೆಲ್ ತನ್ನ ನಿಘಂಟು ರಚಿಸಿದಾಗ (೧೮೯೪) 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಈ ಅರ್ಥಗಳೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು 'ಸಂಸ್ಕಾರ' ಎಂದಷ್ಟೆ ದಾಖಲಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ಸಂಸ್ಕಾರ'ಕ್ಕೆ ಶುದ್ಧೀಕರಿಸುವ, ಪವಿತ್ರೀಕರಿಸುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲೂ ಕೂಡ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ'ಗೆ ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಜೀವನಕ್ರಮಗಳ ಮೊತ್ತ' ಎಂದರ್ಥ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಶಬ್ದವು ಈಗಿನ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

‘ಸಂಸ್ಕೃತಿ’ಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಸಂವಾದಿ ಪದವಾಗಿರುವ ‘ಕಲ್ಚರ್’ನದೂ ಇದೇ ಕತೆ. ‘ಕಲ್ಚರ್’ ಎಂಬುದು ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆಯ ‘ಕಲ್ಟ್’ ಅಥವಾ ‘ಕಲ್ಟಸ್’ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿದೈವದ ಆರಾಧನೆ, ಪೈರು ಬೆಳೆವುದು ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳಿವೆ. ಈಗಲೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಂಥಗಳಿಗೆ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ‘ಕಲ್ಟ್’ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಆಚರಣೆಗಳಿವೆ. ಇದು ಪೂಜೆಯಂತಹ ಆಚರಣೆಗೂ ಕೃಷಿಗೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸಂಬಂಧದ ಸಂಕೇತ. ಕೃಷಿ ಮಾಡುವಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸಾಗುವಳಿ, ವ್ಯವಸಾಯ (ಅಗ್ರಿಕಲ್ಚರ್), ಮೀನುಸಾಕಣೆ, ರೇಶ್ಮೆ, ಜೇನು ಮುಂತಾದ ಹುಳು ಸಾಕಣೆ (ಸೆರಿಕಲ್ಚರ್) ಮಾಡುವ ಪದಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ತಳಿವಿಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸಸ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಈಗಲೂ ‘ಕಲ್ಚರ್’ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಇದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿವೆ.

ತನ್ನ ಹುಟ್ಟಿನ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ‘ಕಲ್ಚರ್’ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಈಗ ಬಳಸುತ್ತಿರುವ ಅರ್ಥಗಳಿರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ಮಾಹಿತಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕಿದ್ದ ಬೆಳೆಯುವ ಅರ್ಥದ ಜತೆಗೆ ಮೊದಲ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜೀವನಾದರ್ಶ ಎಂಬರ್ಥ ಸೇರಿತು. ನಂತರ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಚಿತ್ರಕಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅರ್ಥಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡವು. ನಂತರ ಸಮುದಾಯದ ಸಮಸ್ತ ಜೀವನ ವಿವರಗಳು ಎಂಬರ್ಥ ಸೇರಿತು. ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷು ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ‘ಸಂಸ್ಕೃತಿ’ ಹಾಗೂ ‘ಕಲ್ಚರ್’ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು, ತಮ್ಮ ಭಾಷಿಕ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುವುದು. ಒಂದೆಡೆ ಬೆಳೆಯುವುದು ಎಂದರ್ಥವಿದೆ. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಶುದ್ಧೀಕರಿಸುವುದು ಎಂಬರ್ಥವಿದೆ. ಎರಡೂ ಕಡೆ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ‘ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನರ ಜೀವನ ಸಾಧನೆ’ ಎಂಬರ್ಥವಿಲ್ಲ.

ಇದೊಂದು ರಚನೆ?

ಮೇಲಿನ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಸಂಗತಿಗಳು ಖಚಿತವಾಗುತ್ತವೆ:

- ಅ. ‘ಸಂಸ್ಕೃತಿ’ ಎಂಬುದು ಮೂಲತಃ ಒಂದು ರಚನೆ (construct), ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ಒಂದು ಪರಿಕಲ್ಪನೆ.
- ಆ. ಈ ಶಬ್ದ ಅಥವಾ ಪರಿಭಾಷೆ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದು ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ. ಈ ಬಳಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನದರೆ ಎರಡು ಶತಮಾನದ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೮೦ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ಇದರ ಬಳಕೆ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.

ಇ. 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿದಾಗ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ 'ಧಾರ್ಮಿಕ ಆದರ್ಶಗಳು', 'ಗತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಜರು ಮಾಡಿದ ಸಾಧನೆ' ಇತ್ಯಾದಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಅರ್ಥಗಳ ಜತೆಯಲ್ಲೇ ಅನೇಕ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಬೇರೆಬೇರೆ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಇದು ಅನೇಕ ಜ್ಞಾನಶಿಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. 'ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ'ದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಇದು ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಪರಿಶೀಲನೆ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಅರ್ಥಾನಂತರ ಈಗಲೂ ನಿಂತಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆಯೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತಹದ್ದು.

ಈ. 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಶಬ್ದವು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ 'ಕಲ್ಚರ್' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಪರ್ಯಾಯ ಪದ. ಆದರೆ ಇದು ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ 'ಕಲ್ಚರ್' ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಎಲ್ಲ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ-ಪೈರಿನ ಬೆಳೆವಿಕೆ ಅಥವಾ ಕೀಟಸಾಕಣೆ; ನೈತಿಕ ಆದರ್ಶಗಳು; ಸಾಹಿತ್ಯ, ಚಿತ್ರ, ಸಂಗೀತಾದಿ ಕಲೆಗಳ ಲೋಕ; ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಮುದಾಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜೀವನ ವಿವರಗಳು; ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಶಿಸ್ತೀಯ ಪರಿಶೀಲನೆ ಎಂಬ ಐದು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಬ್ದವು 'ಬೆಳೆವಿಕೆ' ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥದ ಘಟ್ಟವನ್ನು ಕಾಣಲೇ ಇಲ್ಲ. ಡಿವಿಜಿಯವರ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದರೆ ಬೆಳೆವಿಕೆಯ ಕ್ರಿಯೆಯೇ ಅಲ್ಲ. ಬೆಳೆವಿಕೆಯು ಪ್ರಕೃತಿ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೆಂಬುದು ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕರಣಗೊಂಡ ಸಾರ (೧೯೮೭:೦೫)

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಶಬ್ದದ ಬಳಕೆಯ ಶುರುವಾಗುವುದೇ ಪರಿಷ್ಕರಣ, ನೈತಿಕ ಆದರ್ಶವಾದಿ ಅರ್ಥದ ಘಟ್ಟದಿಂದ. ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಭಾಷಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ಶಬ್ದ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತೋ, ಅದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಬಳಕೆಯಾಗಬೇಕು ಎಂದೇನಿಲ್ಲ. ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ಅರ್ಥಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಗಳು ಯಾಕೆ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ? ಹಳೆ ಅರ್ಥಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗದೆ ಹೊಸ ಅರ್ಥಗಳು ಹೇಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ಉತ್ತರ ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೋದರೆ, ಅರ್ಥಬದಲಾವಣೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ

ಕೆಲವು ಮೂಲಭೂತ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ನಡೆದಿರುವುದು, ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಆಲೋಚನ ಕ್ರಮದಲ್ಲೂ ಬದಲಾವಣೆ ತಂದಿರುವುದು ಹಾಗೂ ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಗಳು ಬದಲಾಗಿರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಶಬ್ದವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದೆ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಚಿತ್ರ ಎಂದರೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತಕರೆಂದು ಖ್ಯಾತರಾದ ಕೆಲವರು ಈ ಶಬ್ದವನ್ನೇ ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾ: ರಾಜಕಾರಣಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತಕರೂ ಆದ ರಾಮಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯಾ ಅವರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಬಳಕೆಯೇ ಇಲ್ಲ! ಅವರ ಮಹತ್ವದ ಚಿಂತನೆಯುಳ್ಳ 'ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಮೈಬಣ್ಣ' ಲೇಖನದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಕೂಡ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಗಾಂಧಿ ತಮ್ಮ "ಹಿಂದ್ ಸ್ವರಾಜ್" (೧೯೦೮) ನಲ್ಲಿ 'ಸಭ್ಯತೆ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆರೆಸ್‌ಎಸ್ ಚಿಂತಕರಾದ ಗೋಳವಾಳ್ಕರ್ ಅವರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು, ಉಚ್ಚಜಾತಿಗಳು ಒಪ್ಪಿರುವ ಜೀವನಮೌಲ್ಯಗಳು ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅರ್ಥವು 'ಹಿಂದೂ' ಎಂಬ ವಿಶಾಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸಾವಿರಾರು ಜಾತಿಯ ಜನರನ್ನು ತೆಕ್ಕೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೂ ಇಸ್ಲಾಂ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮತಗಳಿಗೆ ಎದುರಾಳಿಗಳನ್ನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಹೀಗೆ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಶಬ್ದವು ತನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು, ಅದು ಬಳಕೆಯಾದ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಾಣುವಾಗ, ಅದೊಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಜ್ಜುಗೊಂಡ ಭಾಷಿಕಸಂಕೇತ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂತಲೇ ಈ ಶಬ್ದವು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ಒಂದು ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ರಚನೆಯಾಗಿರುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಸರ್ವಸಮ್ಮತವಾದ ಒಂದು ಅರ್ಥವೆಂಬುದು ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ಇದನ್ನು ನಮ್ಮ ಬೌದ್ಧಿಕ ಚರ್ಚೆಗಳಿಂದಾಗಲಿ ರಾಜಕಾರಣದಿಂದಾಗಲಿ ಹೊರಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಕಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಇದು ಯಾವ್ಯಾವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ತಾವು ಯಾವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಿಂತೆ ಇರಬೇಕು. ಆಗ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅನ್ಯರ ಚಿಂತನೆಗಳ ಜತೆ ವಾಗ್ವಾದ ಬೆಳೆಸುವುದು ಸುಲಭ. ಇಷ್ಟು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪರಿಶೀಲನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂದರೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಅರ್ಥ ಕೊಟ್ಟು ಇದನ್ನು ಬಳಸಬಹುದು.

- ಅ. 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬುದು ಒಂದು ಸಮುದಾಯ ಬದುಕುವ, ಆಲೋಚಿಸುವ ಸಮಸ್ತ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಪರಿಭಾಷೆ.

- ಆ. 'ಸಮುದಾಯ' ಎಂದಾಗ ಒಂದು ಗುಂಪಲ್ಲ. ಹಲವಾರು ಗುಂಪುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಯೆಲ್ಲ ಗುಂಪುಗಳ ನಂಬಿಕೆ ಆಚರಣೆಗಳೂ ಒಟ್ಟು ಸೇರಿಯೇ ಅದರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ.
- ಇ. ಇದೇ ರೀತಿ ಇಡೀ ನಾಡಿಗೆ ಏಕರೂಪಿಯಾದ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರೊಳಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ, ಜಾತೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ರೂಪಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಭಾರತದಂತಹ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದು ಸಹಜ. ಇದನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಹುರೂಪಿ ಗುಣ ಎನ್ನಬಹುದು.
- ಈ. ನಾಡಿನ ಈ ಬಹುರೂಪಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಒಳಗೆ ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕೊಡುಕೊಳು ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ನಾಡಿನ ಒಳಗಿನಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಹೊರಗಿಂದಲೂ ಕೊಡುಕೊಳು ನಡೆದಿವೆ. ಈ ಕೊಡುಕೊಡೆಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕವಾದ ಚಲನೆಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ 'ಶುದ್ಧ' 'ಮೂಲ' ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬುದು ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಸದಾ ಸಂಕರರೂಪಿ ಈ ಸಂಕರವು ಅದರ ಚಲನಶೀಲತೆಯ ಸಂಕೇತ. ಇದನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬಹುತ್ವ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.
- ಉ. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬುದು ಹಿಂದೆ ಹಿರೀಕರು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟುಹೋದ ಬುತ್ತಿಯಲ್ಲ. ಅದು ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬದಲಾಗುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದೆ. ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನಂತೆ ಅಥವಾ ಸಮಾಜದಂತೆ ಇದು ಕೂಡ ಚಲನಶೀಲ. ಇದನ್ನು ಕೆಡದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿತಲೆಮಾರು ಕೂಡ ತನ್ನದನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ರೂಪಾಂತರ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ.
- ಊ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತರತಮ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ, ನೈತಿಕವಾಗಿ ಕೆಟ್ಟ-ಒಳ್ಳೆಯ-ವಿಕಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿಂದುಳಿದ-ಮುಂದುವರೆದ, ಶ್ರೇಣೀಕರವಾದ ನೆಲೆಯಿಂದ ಮೇಲು-ಕೀಳು ಎಂಬ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಮುದಾಯಗಳ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ನಂಬಿಕೆ, ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
- ಎ. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮೂಲತಃ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾದ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಪರಿಭಾಷೆ.

ಅದನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಪವಿತ್ರವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವಾಗಲೂ ಅದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ರಾಜಕಾರಣದ ಗುಪ್ತಭಾಷೆ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಜಕಾರಣ ಎಂದರೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರ್ಥಿಕವಾದ ತಾತ್ವಿಕತೆಯಾಗಿದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

ಇಲ್ಲಿಯೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಬೇಕು. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಕುರಿತು ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದು, ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವಿಧ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರೂಪಿಸುವುದು, ಇತರರ ಚಿಂತನೆಗಳ ಜತೆ ವಾಗ್ವಾದ ನಡೆಸುವುದು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ವಿಶಾಲ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆ' ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಉದಾ: ಡಿವಿಜಿ ಅವರ "ಸಂಸ್ಕೃತಿ" (೧೯೫೩) ಪುಸ್ತಕ ಇದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ವಿಷಯ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು 'ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ' ಎಂದು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದನ್ನು 'ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' ಎನ್ನಬಹುದು. ಉದಾ: ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಅವರ "ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ" (೧೯೬೬). ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ಮೊದಲು ಶುರುವಾಗಿದ್ದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆ. ನಂತರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಬಂದವು. ಆದರೆ ಇವೆರಡರ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕಡ್ಡಾಯ ಹಾಗೂ ಅನುಕ್ರಮವಲ್ಲ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಯಬಹುದು. ಪರಿಕಲ್ಪನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವವರು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡದೆಯೂ ಇರಬಹುದು. ಮ್ಯಾಥ್ಯೂ ಆರ್ನಲ್ಡ್, ಡಿವಿಜಿ, ಮಾಸ್ತಿ ಇವರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತಕರು. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳು ಬಹಳ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದವು. ಡಿ.ಆರ್. ನಾಗರಾಜ, ಶಂ.ಭಾ. ಜೋಶಿ ಇವರು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತಕರೂ ಹೌದು, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರೂ ಹೌದು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ರೇಮಂಡ್ ವಿಲಿಯಮ್ಸ್ ಒಬ್ಬ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನಕಾರ. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ರೂಪಿಸುವ ಚಿಂತಕರು ಹಾಗೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ರೂಪಿಸಿದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗೆ ಮಾಹಿತಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು ಎಂಬ ವಿಂಗಡಣೆ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಮಾಸ್ತಿ ಹಾಗೂ ದೇವುಡು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು ಆದರೆ ಜತೆಯಲ್ಲೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆ ಕೂಡ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಕನ್ನಡದ ವಿಶೇಷತೆ.

ಇವರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ, ಡಿವಿಜಿ ಕೇವಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತಕರು. ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ನಡುವಣ ಭಿನ್ನತೆಯೂ ಹಾಗೂ ಸಂಬಂಧ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸ್ವರೂಪ.

ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಶ್ನೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಮೊದಲನೆಯದು, 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಕುರಿತ ತಾತ್ವಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು 'ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ'ಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ? ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣೆದುರಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ತಮಗೆ ಸರಿಕಂಡ ಒಂದನ್ನಾರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಅವರ ಉದಾಹರಣೆ ಗಮನಿಸಿ. ಅವರು ಆರ್ನಲ್ಡ್, ಎಮರ್ಸನ್, ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಟಾಗೂರ್, ಟಿ.ಎಸ್. ಎಲಿಯಟ್ ಮುಂತಾದ ಚಿಂತಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಚರ್ಚೆಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ವಿಕಾಸ ಸೂಚಿಸುವ ಹಾಗೂ ಸಾಮುದಾಯಕ ಜೀವನವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳು ಎಂದು ಎರಡು ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚರ್ಚೆಯ ಕೊನೆಗೆ 'ಮೇಲಿನ ಎರಡು ವಿವರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನಾವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದೇವೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, "ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡಿಗರ 'ಸರಸ್ವತಿ'ಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕಂತಹ, ಅವರ ಬದುಕಿದ ರೀತಿ, ಅವರ ಧರ್ಮಗಳು, ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಜಾತಿನೀತಿಗಳು, ಅವರ ಬಾಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಡೆಯಿಸಿದ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಜೀವನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಗುರಿ" ಎಂದು ತಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೀಠಿಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ (೧೯೬೬:೭). ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ವಿಧಾನ.

ಎರಡನೇ ಪ್ರಶ್ನೆ, ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು ತಾವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೇ? ಇದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ವಿಷಯ, ಬಳಸುವ ಆಕರ, ನಂಬಿರುವ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಉದ್ದೇಶ-ಇವು ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಉದಾ: ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು ಒಂದು ಜನಸಮುದಾಯದ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನ ವಿಧಾನವೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಆಳುವವರ್ಗದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಇದೇ ನಾಡಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಎಂದು ಹೇಳತೊಡಗಬಹುದು. ಆಗ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗೂ ಮಾಡುವ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೂ ಸಂಬಂಧ ಏರ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು ಘೋಷಿತವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದ

ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗೆ ಕುರುಡುನಿಷ್ಠೆ ತೋರುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಮಾಹಿತಿ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅದರ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಂದಿಸುತ್ತ ಹೋಗಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಂತರಧರ್ಮೀಯ ಕೊಡುಕೊಳ್ಳೆ ನಡೆದಿರುವ ಒಂದು ಪಂಥವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವವರು, ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕವಾಗಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಮತೀಯ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಘೋಷಿತವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗೂ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಿದ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನಕ್ಕೂ, ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ವಸ್ತುವಿಗೂ ಅದನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಬಿರುಕುಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಕನ್ನಡದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ವೈರುಧ್ಯಗಳು ಬಹಳ ಇವೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಶೋಧಕರಾದ ಶಂ.ಬಾ. ಜೋಶಿ ಅವರಲ್ಲೂ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಬಂದಾಗ, ಅವರು ಕಲಾಕೇಂದ್ರಿತ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಮುಂತಾದ ಕಲ್ಪನಾ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಕಲಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಆಕರವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ವೈರುಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲೂ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಕೆಲವು ವಿಧ್ವಾಂಸರು 'ಸಮುದಾಯದ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನ ವಿವರಗಳೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಎಂಬ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯಿಂದ ಶುರುಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವರ್ಗಗಳ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು 'ನೀಚೆ' ಎಂದು ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅಧ್ಯಯನದ ವಸ್ತು, ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿದ ವಿಧಾನ ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಗಂಭೀರ ತಾತ್ವಿಕ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆ. ತಾತ್ವಿಕ ಎಚ್ಚರವುಳ್ಳವರು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡದೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಹೊಸ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನವನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆ ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಅರಿಯಬೇಕಾದರೆ, ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಹಿಂದಿನ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಗ್ರಹಿಕೆ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಜರೂರು ಇದೆ.

ಕವಿ-ಕೃತಿ ಪರಿಚಯ

ಡಾ. ರಹಮತ್‌ರವರು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ತರಿಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ತರಿಕೆರೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪೂರೈಸಿದರು. ಪ್ರೊ. ಎಚ್.ಎಂ.ಚನ್ನಯ್ಯನವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪದವಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ಶಿವಮೊಗ್ಗಯ ಡಿ.ವಿ.ಎಸ್. ಪದವಿ ಪೂರ್ವ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸಕರಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಹಂಪಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದ ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ವಿಮರ್ಶಾ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೃತಿಗಳು : 'ಐವರು ಹೇಳಿದ ಜನಪದ ಕತೆಗಳು'. 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ; ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮುಖಾಮುಖಿ', 'ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮುಖಾಮುಖಿ'.

ಸಂಶೋಧನೆ; 'ಕರ್ನಾಟಕ ಸೂಫಿಗಳು', 'ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಥಪಂಥ'.

ಅನುವಾದ; 'ವಸಾಹತು ಪ್ರಚ್ಛೇ ಮತ್ತು ವಿಮೋಚನೆ'.

ಸಂದರ್ಶನಗಳು;- 'ಲೋಕವಿರೋಧಿಗಳ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ'

ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ;- 'ಅಂಡಮಾನ್ ಕನಸು'

ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ; 'ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ',

ಚಿಂತನೆ;- 'ಧರ್ಮಪರೀಕ್ಷೆ', 'ಸಾಹಿತ್ಯಮೀಮಾಂಸೆ' ಇತರೆ.

ಆಶಯ:- ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಜೀವನ ವಿಧಾನದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ಯಾವ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನ ಜೀವನ ವಿಧಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಕೀಳರಿಮೆ ಪಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿ ಸಮಾನತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವರ್ಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ ಇಡೀ ದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಿಗೂ ದೇಶದ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕಿದೆ ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿಯೇ ಆ ದೇಶದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬಹುತ್ವವಾದವು ಬಹುಭಾಷಿಕರಿರುವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಖಂಡತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅನುಬಂಧ-೧

ಪರಾಮರ್ಶನ ಕೃತಿಗಳು

೧. ಸಂಸ್ಕೃತಿ : ಡಿ. ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪ
೨. ಸಂಸ್ಕೃತಿ : ದೇವುಡು
೩. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ : ಡಾ. ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ
೪. ಅಮೃತ ಮತ್ತು ವಿಷ : ರಂಜಾನ್ ದರ್ಗಾ
೫. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಥನ : ಡಾ. ಡಿ. ಆರ್. ನಾಗರಾಜು
೬. ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆ : ಡಾ. ಗಿರಡ್ಡಿ ಗೋವಿಂದರಾಜ
೭. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ ; ಡಾ. ಶಂ. ಭಾ. ಜೋಷಿ
೮. ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮಾಲಿಕೆ : ಪ್ರೊ. ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ
೯. ಜಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಚೈತನ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ : ರಂಜಾನ್ ದರ್ಗಾ
೧೦. ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ : ಡಾ. ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ
೧೧. ಅಂಕಣ ಬರಹಗಳು (ಸೂಲಂಗಿ) : ಡಾ. ಹಾ. ಮ. ನಾಯಕ್

ಅನುಬಂಧ-೨

ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ತುಮಕೂರು
ಮೂರನೆಯ ಬಿ.ಎ. ಐಚ್ಛಿಕ ಕನ್ನಡ
ಆರನೆಯ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್ ಪಠ್ಯ ವಿವರ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೌರಭ-೬

ಪತ್ರಿಕೆ-೮

ವೈಚಾರಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ: ದೇವರು, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು
ಛಂದಸ್ಸು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತು ಪಡಿಸಿರುವ
ಒಟ್ಟು ಅವಧಿ: ೭೫ ಗಂಟೆಗಳು.

೧. ವೈಚಾರಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ: ದೇವರು ಬೋಧನಾವಧಿ ವಾರಕ್ಕೆ	೨ ಗಂಟೆಗಳು,	ಅಂಕಗಳು : ೩೫
೨. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ : ಬೋಧನಾವಧಿ	ವಾರಕ್ಕೆ ೨ ಗಂಟೆಗಳು,	ಅಂಕಗಳು : ೩೫
೩. ಛಂದಸ್ಸು : ಬೋಧನಾವಧಿ	ವಾರಕ್ಕೆ ೧ ಗಂಟೆ,	ಅಂಕಗಳು: ೨೦
ಆಂತರಿಕ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ :		ಅಂಕಗಳು ೧೦
		<hr/>
ಒಟ್ಟು ಅಂಕಗಳು :		೧೦೦.

* ದೇವರು - ಎ.ಎನ್. ಮೂರ್ತಿರಾವ್, ಪ್ರತಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯ.

ಅನುಬಂಧ-೩

ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ತುಮಕೂರು
ಮಾದರಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಪತ್ರಿಕೆ ಸ್ವರೂಪ
ಮೂರನೆಯ ಬಿ.ಎ. ಆರನೆಯ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್ ಐಚ್ಛಿಕ ಕನ್ನಡ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೌರಭ-೨

ಪತ್ರಿಕೆ-೮

ವೈಚಾರಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ: ದೇವರು,
ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಭಂದಸ್ಸು

ಸಮಯ: ೦೩ ಗಂಟೆ

ಗರಿಷ್ಠ ಅಂಕಗಳು : ೯೦

ಭಾಗ-೧ : ದೇವರು

೧. ಅ) ಒಂದು ಭಾಗದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ: ೧x೫ = ೦೫
೧)
೨)
- ಆ) ಎರಡರ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ: ೨x೩=೦೬
೧)
೨)
೩)
೪)
- ಇ) ಒಂದು ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ: ೧x೪=೦೪
೧)
೨. ಎರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ: ೧೦x೨=೨೦
೧)
೨)
೩)

ಭಾಗ-೨ : ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಧ್ಯಯನ

೩. ಅ) ಎರಡು ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ: ೨x೫=೧೦
೧)
೨)
- ಆ) ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ: ೧x೧೦=೧೦
೧)
೨)
೪. ಅ) ಒಂದು ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ: ೧x೫=೦೫
೧)
೨)
- ಆ) ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ: ೧v೧೦=೧೦
೧)
೨)

ಭಾಗ-೩ : ಭಂದಸ್ಸು

೫. ಇ) ಎರಡು ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ: ೨x೦೫=೧೦
೧)
೨)
೩)
- ಆ) ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿವರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ: ೧x೧೦=೧೦
೧)
೨)